

חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת ב

דף י"ב

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- א **עזר ללימוד הר"ן** - להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- ב **קושיות פשוטות** - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- ג **עומק הדף** - להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- ד **הלכות הדף** - נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- ה **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

נז א מיי פ"א סל' מרס
כל י' פמל ללון נמנ:
נב ח מיי פ"ט סל' מרס
הקנות כל כ' סמ פמל
קס:
נב ח מיי פ"ט סל' מרס
ס ד ח מיי פ"ט סל' מרס
סא ו מיי פ"א סל' מרס
ה' י' פמל ללון נמנ:

פניני רש"י

שאפאן בארבע חלות.
שהיה לו לשנות ארבע
ולא עשה כי אם ד' חלות מכל
מין:

שאפאן בארבע חלות.
לחם מנחה ולחם ממנו
ואחד מרקיקין ואחד
מרכוס:

והא' כנוי למשקל
התורה. דמתיי וסמיק
ממנו אחד מכל קרבן
מקדש (ויקרא י).

ובי תומא דשקול
פרות. מכל חלה מעט
לכון:

תוספות

והא' תרומת לחמי תורה
לאחר זריקת חלה. מ"ס לא
היו כמקור בכשר שלמים
לאחר זריקת כיון שלא האריך
בשלוש דברים וכו' נותר:
הא' קא משמע לן תרומות
לחמי תורה תרומות הוא.
כלומר דכפיל תרומתו כלל
הוא:

אלא דאפשרינהו בלישוייה.
כלומר שפירש בעורה ניחא
ומן השאר עשה ד' חלות מין:
לימא בתנאי וכו'. אלא
דמתיי בשר ודבתי שלמים
גביה ואמר זה מה. אב
ורחמי דבתי מיידי בשלמים
נמי נמי וכו' אבא שלמים אלא
כלומר דמתיי בשר כדור בניה
לאחר זריקת ואמר זה כוח
ויסגי ביה דמתיי בשר
כדור בניה:

פ' הרא"ש

והא' תרומת לחמי תורה
דלאחר זריקת דם הוא. דאין
גדולות יתנום לכתב עד אשר
זריקת הדמים שכבר נחתו
לאכילה. והא' תרומת הלשכה
אסור. וכו' אסור הוא:
הכי גרסין תרומת לחמי תורה
(אמנו תרומתו הוא וכו' כלל
תרומתו: כגון דאפשר
בלישה. והיינו כ"כ לפני זריקת
דמים שהלחם קודם שחשית
החבת ואין שחשין החבת עד
שקרינו עניהם בחבור דא
מקור לחם. והוא דאסור
לשון בלישה לאו דוקא
דקודם שחשית החבת לא
שיין לקדחם תרומת לחמי
תורה ונתיין לא קודם חלום
ומה תרומת שיין בזה אלא
מיידי שהפירש בין שחשית

והא' תרומת לחמי תורה לאחר זריקת דמים היא. דכיון דלחמי
תורה לא שרו באכילה עד לאחר זריקת לחם יתמרו לחון
קודם לכן ומדקמי אסור מ"ט דבעיקרן קמחפים: אלא אימא
הא' בתרומת הלשכה אסור. תרומת הלשכה שהיו תורמין ממנעות

הלשכה וממלאין שלם קופות:
ליתני תרומת לחמי תורה וכו'
תרומתו. והוא דכוחא טפי משום
דמעיקרא נאסרה תרומת לחמי תורה
בגדל: תרומתו היא. כלומר בכלל
וכתרומתו דקמי היא משום דהיא
כתרומה לגבי זרים: תרומת לחמי
תורה נמי לפני זריקת דמים היא.
כלומר דמשכחת לה שנתרמו קודם
זריקת דמים ומש"ה לא פסקא ליה
למתיי בתרומת לחמי תורה דליכא
גוונא למחבר כשנתרמו קודם זריקת
דמים: כגון דאפשרינהו בלישוייה.
בין הוא דלשני ליה דאפשרינהו
לאחר אפייתן קודם זריקת דמים שהיו
אפייתן הימא קודמת אפילו לשמיטת
הזבח דהא אמרין במנחות (דף עח:
[ומן] לא קדש אלא כיון דמייית
לחמי מדרב טווי דמלי להפריש קודם
זריקה ודרב טווי מייירי דלאפשרינהו
בלישוייה נקט נמי הכא דאפשרינהו
בלישוייה: בארבע חלות. ארבעה
מיני חלות: והא' בתיב ארבעה.
דקא' הוא ארבעה מינין מנחם חלה

לקיין ורובסו: והתנן והקריב אחד מכל קרבן. כלומר מכל
מין ומין וילפנין בג"ט דלחם מעשר קאמר והוא לכו ארבעים:
דשקל חלה מן חמין. עשה עשר חלות מכל מין ואחר שהפירשן
אחד מכל מין לשם משעה של כל מין ועשה חלה אחת מכל משע
ותעש: לימא בתנאי וכו'. הי לפני זריקת דמים כלומר שאמר כן
בפירוש ונראה עניי דכדן הוא דהוא מלי לאקשויי אי באומר הרי
עלי ככסור סתמא מאי טעמא דמאן דשרי דאפילו אי אמרין
דליכא קמחפים כל שאמר סתם בעיקרו קמחפים דהא מן מנחמי
מנחם חלה שלמים אסור ולא דייקין מינה כגויין דבעיקר קמחפים
אלא אמרין דעני למימר אי לאחר זריקת דמים מ"ט דמאן דלשק
נקט נמי אי לפני זריקת דמים מ"ט דמאן דשרי אלב ה"ה דסתמא
נמי קשיא: "הלא דבדלי עלימא לפני זריקת דמים. כלומר אי נמי סתמא
דחד דינא חית לכו ואפילו הכי רבי יוסי' ממיר מדכתיב כי ידור
גדר וצבור דכד האסור הוא כיון דבעל כרחו חלה קדושה עליו:
לח' לרבות דבר האסור. כלומר כיון דמלוא להקדישו כדמפרש הש"ס
לקמן: מבני ליה למתפיש בהטאת ואשם. דלע"ג דחובה
עליו

דלא מתפיש ככר בתרומת לחמי תורה לאחר זריקת דם שהיו דבר האסור ויש
לחמי תורה מותר: ואיבעית אימא. האומר בתרומת לחמי תורה אסור ולא
דליכא ויתר מריייהו ליהו קודם זריקת דם כגון דאפשרה בלישה והיתה תרומה מותרת לכהן קודם זריקה ולהכי איסור והיתר ביה דקודם זריקה
ויתר לאחר האיסור ומריייהו קודם זריקה להכי אמרין דאסור קודם שהיתה קודם שהיתה קדושה בשחשית קודם הפרשה אסורה לכל העולם
הפריש ליה חלה כדכר דמותר להפריש בלישה וכדכר טווי וכו': והא' בתיב ארבעה. דלרעדים חלות מיעבד ליה למיפיש עשרה מכל מין: ומשני למצודה.
דמותר שיהו ארבעים אלל אי אפאן דכרע חלות גדולות מכל מין אחת יא: והא' בעי למישקל תרומה. מן חד וחד מכל מין אחד מעשרה:
ובי תומא דשקול חלה אבולה. דמתיי ארבעה שקל חלה לתרומה: והתנן אחד מכל קרבן. דמכל מין ומין בעי למישקל חלה חלה
ממנחם חלה ומחלות חלה ומרקיקין חלה ומרכוס חלה לא שיקל מחד מין בלכד על תחלת: אלא דאפשרינהו בלישה. דמכל מין ומין
הפריש קודם אפייה לתרומה ואח"כ אפה לשמים דהשתא שקל תרומה שלמה מכל קרבן דלופה חלה ממה שנטול מכל מין ומין: הרי
עלי בכבורו. ככהן קא מייירי דאי נישכרל ליה שום וכו'יה גווייה ואסור ליה נמי באכילה שאמר הרי עלי כשר זה ככר כבור: חיבי דמי
אלימא. דלמך הרי עלי כשר זה ככר כבור לפני זריקת דמים: מאי טעמא דמאן דשרי. הא כבור לא (ה) לישמתי אלא בזריקת דמו:
ואמר

והא' תרומת לחמי תורה לאחר זריקת דמים הוא. ואלכילא דר'
וליעזר כר' שמעון נקוט ליה דלמך לא קדש הלחם עד שישחוט
וירזק דמה לשמה ובתורה כהניס קאמר לה גבי לחמי תורה וקודם
זריקה אי אלל מהני לחמי תורה לא עדד איסור נמור ואפ"י הכי

והא' תרומת לחמי תורה לאחר זריקת דמים
היא אימא "בתרומת הלשכה אסור אבל
תרומת לחמי תורה מאי מותר ליתני (ה) לחמי
תורה וכו' ש"ת תרומתו הא קמ"ל תרומת לחמי
תורה תרומתו היא ואי בעית אימא תרומת
לחמי תורה נמי קודם זריקת דמים הוא כגון
דאפשרינהו בלישה וכו' הא' דאמר רב טובי
בר קיסנא אמר שמואל ל"לחמי תורה שאפאן
בארבע חלות יצא והכתיב ארבעים למצוה
והא' בעי למישקל תרומה וכו' תימא דשקול
חלה ריפתא על כולה והתנן א"א אחד (ה) מכל
קרבן שלא יטול מקרבן על חבירו וכו' תימא
דשקול פרוסה מכל חד וחד (ה) והתנן "אחד
שלא יטול פרוסה אלא דאפשרינהו בלישה
דשקול חלה מוחזין וחלה מן חלות וחלה
מן ריקקים וחלה מן רובוכה לימא בתנאי
(ה) הרי עלי בכבור רבי יעקב אומר ורבי (ה) הורה
ימחיר חיבי דמי אי נימא לפני זריקת דמים
מאי טעמא דמאן דשרי ואי לאחר זריקת
דמים מאי טעמא דמאן דאסור אלא לאו
דמחית

כבר מעיקרא ואסורה תרומה קודם זריקה כגון דאפשרה בלישה
וכי הא' דלמך רב טווי בר קיסנא וכו': ואי דמפרשי וכו'
תרומת לחמי תורה לאחר זריקת דם היה כהן מפרישה והיתה
מותרת לכהן וקודם זריקת דם הייתה אסורה דמאחר שנתקדש
לחמי תורה בשחשית נאסרו לכל העולם ונעשה ככל עד שהופרשה
התרומה ולאחר זריקה שהותרה לכהן אלא אע"ג דקודם זריקה
היתה אסורה ככשר זכאי שלמים דאסור קודם זריקה ולאחר זריקה
הותרה ככשר זכאי שלמים אסור (ה) ככר אלא דלולין כבר
מעיקרא שהיה אסור לכל העולם: לעולם מהא לא מישפוט ואימא
הא בתרומה הקדש אסור כלל העולם: למהלך חלה לא היה בין
בתיב. משום דלמתיין כסוף מתפיש ומאחר דתרומת הכהן היא
השונה בתרומה בעלמא כדכר האסור ולא כדכר הגדור ולהכי מותר
המתפיש אי הכי ימתי בתרומת לחמי תורה מותר כל שכן בתרומת
אהרן דלא ידענא דמותר דהיא לא עשה ע"י נדר כלל: [ותרומתו
היא]. להכי קמי בתרומתו במתניתין לאשמועינן דתרומת לחמי תורה
לאחר זריקת דם שהיא מופרשת ויש עליה שם תרומת אהרן השונה

גבי והכתיב מנחם אחד
מכל קרבן תרומה ל'י
לכהן וזרק את דם
השקלים לו יתקן:
(ויקרא י)
רש"י בן דבר א"י
ישראל וקחו יי תרומה
מאת כל איש אשר ידבנו
לכו תקחו את תרומתי:
(שמות כה)

והא' תרומת לחמי תורה לאחר זריקת דמים הוא. ואלכילא דר'
וליעזר כר' שמעון נקוט ליה דלמך לא קדש הלחם עד שישחוט
וירזק דמה לשמה ובתורה כהניס קאמר לה גבי לחמי תורה וקודם
זריקה אי אלל מהני לחמי תורה לא עדד איסור נמור ואפ"י הכי

והא' תרומת לחמי תורה לאחר זריקת דמים הוא. ואלכילא דר'
וליעזר כר' שמעון נקוט ליה דלמך לא קדש הלחם עד שישחוט
וירזק דמה לשמה ובתורה כהניס קאמר לה גבי לחמי תורה וקודם
זריקה אי אלל מהני לחמי תורה לא עדד איסור נמור ואפ"י הכי

סיכום על חלק הפלפול בר"ן

הר"ן מקשה, למה הוצרכה הגמ' לאוקמה באפשרינהו בלישה, הרי אפשר לאוקמה באפשרינהו לאחר אפייה קודם זריקה, ומתרץ, דא"ה, ומה שקט בלישה הוא משום דבהכי מייירי ר' טובי.

הר"ן מקשה על קושיית הגמרא 'מאי טעמא דשרי', אמאי מקש' דוקא אם אמר לפני זריקת דמים, הא אף אם אמר סתם 'בכור' כוונתו לקודם זריקת דמים, ומתרץ, דא"ה הגמ' היה יכול להקשות כך, עיי"ש.

הר"ן מקשה, למה נקטה הגמ' דחטאת ואשם נחשבים כדבר הנדור, הרי הם באים בחובה ולא בנדבה, ומתרץ, דאין חיוב להביא דוקא בהמה זו, ומה שנדב בהמה זו, והו דבר הנדור.

קושיות פשוטות

דף יב.

גמ', והא נותר ופיגול לאחר זריקת דמים הוא

קושיא:

קשה, אם נותר ופיגול הם תמיד לאחר זריקת דמים, א"כ אם אומר 'ככר זה נותר' [או 'פגול'], לכאורה נחשב כאילו פירש בהדיא שמתפס בבשר קרבן לאחר זריקת דמים, דמותר לכו"ע, כמבואר בגמ' לעיל (יא:).

תירוץ:

בספר דרכי דוד (ד"ה והא) תירץ, דהציור של 'נותר ופגול' הוא כמו הציור בגמ' לעיל, שמונח בפניו בשר של נותר, ומונח אצלו ככר של היתר, ואמר 'זה כזה'. [וכן מבואר במפרש (ד"ה והא) ובשיטמ"ק, שכך הוא הציור, וע"ע בתוס' (ד"ה והא) שתירצו באופן אחר].

גמ', אמר הריני שלא אוכל בשר

קושיא:

קשה, דלשון 'הריני' הוא לשון שבועה, ולא לשון נדר, והרי הברייתא מיידי בנדרים, כדקתני 'איזהו איסור האמור בתורה'.

תירוץ:

הר"ן לעיל (ב: ד"ה איירי) הביא בשם הרמב"ן להוכיח מקושיא זו, דנדר בלשון שבועה מהני, וחל בתורת נדר אע"פ שאמרו בלשון שבועה. [אולם עיי"ש בר"ן שכתב לדחות הראיה].

גמ', כיום שמת בו אביו

קושיא:

קשה, מהו הענין למנוע מבשר ויין ביום שמת בו אביו או רבו, ומשמע בגמ' שיש בזה איזה ענין, [אלא שאין חיוב בדבר], וצ"ב.

תירוץ:

הרא"ש (ד"ה ביום) ביאר וז"ל, 'אורחא דמילתא להצטער ביום שמת בו אביו ורבו', עכ"ל. [וע"ע בהגהות רעק"א לשו"ע (יו"ד סי' תב סעי' יב) שביאר הענין באופן אחר].

גמ', ש"מ בעיקר הוא מתפס

קושיא:

קשה, מה היא הסברא לומר כאן 'בעיקרו קמתפס', דבשלמא בשלמים לאחר זריקת דמים, יש קצת הוכחה שבא לאסור, מדלא פירש דדעתו להתיר, שהרואה יכול לטעות ולומר שבא לאסור כאיסור שלמים לזרים, אבל כאן אין שום הוכחה שדעתו לאסור.

תירוץ:

השלמי נדרים (ד"ה ועיין) והנצי"ב (מרומי שדה ד"ה דאמר) תירצו, דגם כאן איכא קצת הוכחה שבא לאסור, מדלא פירש דדעתו להתיר, דאיירי בציור שהנדר היה נוהג למנוע מבשר ויין בכל שנה ביום שמת בו אביו, והרואה יכול לטעות ולומר שבא לאסור כמו אותם הימים שהוא נמנע מבשר ויין. [וע"ע בשו"ת ריב"ש (סי' שנ) שתירץ באופן אחר].

ר"ן (ד"ה כחלת אחרון), כיון שאינו אסור לכל דבר האסור מקרי ולא דבר הנדור

קושיא:

קשה, למה מוכרחים לומר שמשום שאינו אסור לכל ע"כ הוא דבר האסור ולא דבר הנדור, הא י"ל שכך היה נדרו, לאסור החלה רק על זרים ולא על כהנים.

תירוץ:

בשיעורי ר' שמואל (אות צז) ביאר, שבאמת בכל הקדש התורה היא שאסרו, ולא האדם עצמו, אך מה שנחשב הקדש 'דבר הנדור' הוא משום שיסוד האיסור הוא שהבהמה היא מיוחדת לגבוה, וייחוד זה נעשה ע"י האדם, אבל בהקדש כגון חלה דלא נאסר לכהנים, ע"כ יסוד האיסור אינו הייחוד לגבוה, דא"כ היאך מותר לכהנים, אלא ע"כ איסור בעלמא הוא, וממילא נחשב דבר האסור, כיון שהוא איסור תורה.

דף יב:

גמ', והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא

קושיא:

קשה, דכאן איירי באומר 'ככר זה עלי כתרומת לחמי תודה', ולא באומר 'זה כזה', [כמבואר בתוס' (ד"ה והא)], וא"כ קשה, היאך אפשר לומר בדמיעיקרא קמתפיס, דא"כ למה הזכיר 'תרומה', הא אין מפרישין תרומה עד אחר זריקה, ולכא' פשוט דבדהשתא קמתפיס.

תירוץ:

המנחת שלמה (ד"ה והא) תירץ, דכיון דאפשר להפריש תרומת לחמי תודה אף קודם זריקה, [כמבואר בגמ' בסמוך], אע"פ שבדרך כלל אין הרגילות לעשות כן, מ"מ אפשר לפרש לשונו דקאי אדמיעיקרא.

גמ', והא בעי למשקל תרומה

קושיא:

קשה, הא תרומת לחמי תודה היא מצוה בפני עצמה, ואינה חלק ממצות לחמי תודה, וא"כ מהי קושיית הגמ' על שמואל, הא שמואל לא אמר שיצא מצות תרומת לחמי תודה, אלא אמר שיצא מצות לחמי תודה, וי"ל שבאמת לא הפריש תרומת לחמי תודה, אך מ"מ קיימים מצות לחמי תודה.

תירוץ:

הג"ר גרשון אידלשטיין (בספר ממגד גרש ירחים) תירץ, דסתם לשון 'יצא' שאמר שמואל משמע שיצא כל תורת לחמי תודה, ונכלל בזה גם מצות תרומת לחמי תודה, אע"פ שהיא מצוה בפני עצמה.

גמ', וכי תימא דשקיל פרוסה מכל חד וחד וחתנן אחד שלא יטול פרוסה

קושיא:

קשה, למה לא דוחה הגמ' דאולי דין זה הוא רק למצוה, ולא לעיכובא, כמו שתירצה הגמ' לעיל על הקושיא שצריך לאפות ארבעים חלות.

תירוץ:

הערוך לנר (נדה ו: תירץ, דדין זה, שאין ליטול פרוסה, נלמד מקרא, מדכתיב 'אחד', ולכך פשיטא לה להגמ' דהוא לעיכובא, משא"כ מה דצריך לאפות ארבעים חלות, דלא נלמד מקרא אלא מגזירה שוה, [עיי"ש בערוך לנר שביאר הלימוד], בזה נקטה הגמ' דאינה מעכבת, כיון דלא שנה עליו הכתוב כדי לגלות שהוא מעכב.

גמ', אלא דאפרשינהו בלישה

קושיא:

קשה, היאך אפשר להתפיס בתרומת לחמי תודה קודם גמר האפיה, הא לא חלה קדושתה עד לאחר גמר האפיה, [כמבואר בתוס' (נדה ו:), ועי' בגליון הש"ס בסוגיין שציין לדבריהם]. [וכבר הרגיש הרא"ש (ד"ה כגון) בקושיא זו, עיי"ש מה שכתב].

תירוץ:

בתוס' (נדה שם) תירצו, שאע"פ שלא חלה קדושת הקרבה עד לאחר גמר האפיה, מ"מ איכא קדושת הפה כבר קודם לכן, וזה חלה אף בשעת הלישה. [וע"ע בשיעורי ר' שמואל (אות קז) שתירץ באופן אחר].

ר"ן (ד"ה דשקיל חדא), לש תשעה של כל מין ועשה חלה אחת

קושיא:

קשה, אם חזר ולש כל התשעה חלות יחד קודם האפיה, א"כ היאך נחשב שהפריש א' מעשרה, הא עדיין לא חלה 'שם תרומת לחמי תודה' עד לאחר גמ' האפיה [כמבואר ברא"ש (ד"ה כגון)], וא"כ נמצא דבשעת חלות כבר נתערבו הט' עיסות יחד, והיאך נחשב 'הפרשה' מי' עיסות.

תירוץ:

הג"ר משה שמואל שפירא (שערי שמועות ד"ה כגון) תירץ, שאע"פ שלא חלה על הלחם 'שם תרומת לחמי תודה' עד לאחר גמר האפיה, מ"מ חלה על עצם ההפרשה 'שם ההפרשה' אף קודם לכן. וכן תירץ המקדש דוד (סי' כח ס"ק ב). [וע"ע במנחת חינוך (מצוה קמב אות טו) שתירץ באופן אחר].

דף יב

תוכן

- א. ב' מהלכים לבאר למה לא נחשבת תרומה 'דבר הנדור'
- ב. ביאור בדברי הרא"ש דתרומה נחשבת דבר הנדור משום שכבר נאסרה
- ג. למה הוצרכה הגמ' לפרש דאפרשינהו בלישה
- ד. אמאי נחשבת תרומת לחמי תודה כדבר האסור

(א) ב' מהלכים לבאר למה לא נחשבת תרומה 'דבר הנדור'

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה מברייטא, 'כחלת אהרן וכתרומתו מותר'. והטעם מבואר בר"ן (ד"ה כחלת), משום דתרומה נחשבת 'דבר האסור', ולא 'דבר הנדור', והתפסה חלה רק על דבר הנדור. אך הקשה הר"ן, מדוע לא נחשבת תרומה דבר הנדור, הלא איסור תרומה בא ע"י פה האדם, שקריאת שם התרומה אוסרתה. ומצינו בראשונים ב' מהלכים ליישב קושיא זו, כמו שיתבאר.
- ב. **ב' מהלכים:** הר"ן (שם) תירץ, שכוין שתרומה אינה אסורה לכל אדם, אלא רק לזרים, לפיכך מקרי דבר האסור ולא דבר הנדור. [ועי' בחי' ר' שמעון (סי' י) ובשיעורי ר' שמואל (אות צז) שביארו הסברא בזה]. אולם הרא"ש (ד"ה כחלת אהרן) תירץ באופן אחר, שבאמת אין האדם אוסר התרומה כלל, שהרי אותה תבואה כבר נאסרת משום איסור טבל, ואדרבה, האדם בא להתיר את השאר, ולא לאסור את התרומה.
- ג. **נפק"מ בין המהלכים:** האמרי בינה (הל' נדרים פ"א) הביא נפק"מ בין ב' מהלכים הנ"ל, באדם שהתפיס בתשלומי תרומה, [בזר שאכל תרומה בשוגג והוצרך לשלם תרומה מנכסיו], שבכה"ג התבואה לא היתה אסורה משום טבל קודם קריאת שם התרומה, וא"כ לדעת הרא"ש הרי היא נחשבת דבר הנדור, אבל לפי הר"ן גם בכה"ג נחשבת דבר האסור, כיון שאינה אסורה לכל אדם. [ועי' ברש"ש (ד"ה כחלת אהרן) שכתב עוד נפק"מ ביניהם].
- ד. **יסוד המחלוקת:** בחי' ר' נתן צבי (אות צז) כתב ביאור נפלא ביסוד המחלוקת בין הרא"ש והר"ן. דהנה מצינו ב' שיטות בגדר מה נקרא 'דבר הנדור' ומה נקרא 'דבר האסור'. מדברי הרא"ש בריש המסכתא (ב. ד"ה כל כינוי) מבואר, ד'דבר הנדור' היינו איסור הבא ע"י פה האדם, ו'דבר האסור' היינו איסור הבא בלא פה האדם. אולם הר"ן לקמן (יד. ד"ה אמר קרא) ביאר באופן אחר, ד'דבר הנדור' היינו איסור שנפעל ע"י כח האדם.
- ה. **לשיטתם:** על פי זה ביאר הגר"ר נתן צבי, דהרא"ש והר"ן אזלי לשיטתם, שלפי הר"ן מובן הטעם שתרומה לא נחשבת דבר הנדור, כיון שאין האיסור בא ע"י כח האדם אלא ע"י כח התורה [דאל"כ תרומה היתה נאסרת לכל אדם ולא רק לזרים], אבל לפי הרא"ש לכאן קשה, למה לא נחשבת תרומה דבר הנדור, כיון שבא ע"י פה האדם, לכך הוצרך הרא"ש לבאר באופן אחר, שאין האדם אוסר התבואה, שכבר היתה נאסרת מתחילה משום טבל.

(ב) ביאור בדברי הרא"ש שתרומה נחשבת דבר הנדור משום שכבר נאסרה

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה מברייטא, דאם מתפיס בתרומה אין הנדר חל. והטעם מבואר בר"ן (ד"ה כחלת), משום דתרומה נחשבת דבר הנדור. ואמנם הקשו הראשונים, למה היא נחשבת דבר הנדור, הרי איסורה בא ע"י קריאת שם ע"י האדם. וכבר נתבאר לעיל (סעי' א) שמצינו בראשונים כמה דרכים ליישב קושיא זו. והבאנו (שם) תירוץ של הרא"ש, דגבי תרומה האדם אינו אוסר התבואה, שכבר נאסרה משום טבל.
- ב. **קושיא א':** האחרונים הקשו על הרא"ש ב' קושיות גדולות. בחי' ר' שמעון (סי' ט) הקשה, הרי לכאן איסור תרומה ואיסור טבל הם שני איסורים נפרדים לגמרי, ואיסור טבל שהיה על התבואה עד עכשיו כבר פקע, ועכשיו חל על התבואה איסור חדש של תרומה, והרי איסור חדש זה בא ע"י האדם, ולמה לא נחשב דבר הנדור. [וכבר האריכו האחרונים לדון אם טבל ותרומה הם ב' איסורים נפרדים, או ששניהם איסור א', עי' באתון דאורייתא (כלל ב)].
- ג. **קושיא ב':** בהגהות רעק"א למשניות (פ"ב אות יג) והרש"ש (ד"ה כחלת אהרן) הקשו עוד קושיא, שיש ציורים דאיסור תרומה חלה על התבואה אע"פ שלא היתה טבל מתחילה, [עיי"ש שביאר היכן מצינו כן], וא"כ למה לא נחשבת תרומה דבר הנדור. וכן הקשה השלמי נדרים (ד"ה והנה), והביא שכבר הקשה כן המהרי"ט.
- ד. **תירוץ א', אתון דאורייתא:** בספר אתון דאורייתא (כלל ב) ביאר דברי הרא"ש, שבאמת הרא"ש מודה שהאדם הוא שפועל איסור תרומה, והוא איסור חדש שלא חל עד עכשיו, אלא דס"ל להרא"ש דלא מקרי דבר הנדור אלא דבר שלא היה נאסר עד עכשיו, אבל בדבר שכבר היה נאסר, אפילו אם נאסר משום איסור אחר, אי"ז מקרי דבר הנדור. [ועי' במנחת שלמה (ד"ה ומה) שכתב שלפ"ז מיושבת גם הקושיא הב', עיי"ש].
- ה. **תירוץ ב', ר' שמואל:** בשיעורי ר' שמואל (אות ק) ביאר כוונת הרא"ש באופן אחר, שאין הכוונה שבפועל הפירות כבר נאסרו, אלא איסור טבל הוא גילוי, שהשורש לחלות שם תרומה הוא מחמת איסור טבל, שכבר נקבע בפירות שהם מחוייבים בהפרשת תרומה, וממילא לא מקרי תרומה דבר הנדור, אע"פ שבא ע"י האדם, משום שכבר נקבע דין זה בפירות מתחילה [ע"י איסור טבל], שכן הוא דינם של הפירות, שהם מחוייבות בתרומה.

ג) למה הוצרכה הגמ' לפרש דאפרשינהו בלישה

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מדייקת מברייטא, דהתפסה בתרומת לחמי תודה מהני, ומקשה, הא לאחר זריקת דמים הוא ולמה אסור, ומתרצת הגמ' [בלישנא בתרא], דאיירי באופן דאפרשינהו בלישה קודם הזריקה.
- ב. **קושיית הראשונים:** הקשו הרבה ראשונים [ר"ן (ד"ה כגון), רא"ש (ד"ה כגון)], למה הוצרכה הגמ' לפרש דאפרשינהו בלישה, קודם גמר האפיה, ולמה לא מתרצת הגמ' דאפרשינהו אחר האפיה קודם הזריקה, שעיקר תירוץ הגמ' הוא דאפרשינהו קודם זריקה, וזריקה באה אחר גמר האפיה, שהאפיה באה קודם השחיטה, כמבואר בגמ' מנחות (עח:). ומצינו בראשונים ב' מהלכים ליישב קושיא זו.
- ג. **ב' מהלכים:** הר"ן (שם) תירץ, דהיה אפשר לפרש דאפרשינהו לאחר האפיה, והא דנקטה הגמ' דאפרשינהו בלישה, זהו משום דבהכי מיירי ר' טובי בר קיסנא אמר שמואל. אולם הרא"ש (שם) תירץ באופן אחר, שבאמת לא נתכין הגמ' כלל לומר דאיירי באפרשינהו קודם לישנה, דזה לא מהני כלל, אלא כוונת הגמ' היא דאפרשינהו קודם הזריקה, ואיירי לאחר גמר האפיה. אולם מדברי הר"ן מבואר דס"ל דגם הפרשה בשעת הלישה מהני, ודלא כדעת הרא"ש.
- ד. **ראיית הרא"ש:** הרא"ש כתב להוכיח כשיטתו, דהפרשת תרומת לחמי תודה קודם האפיה לא מהני, מדמבואר בגמ' מנחות (עח:). דלא נתקדש הלחם עד השחיטה, והשחיטה באה אחר גמר אפיית הלחם, וא"כ היאך אפשר להפריש תרומת לחמי תודה קודם שנתקדש הלחם, דבאותה שעה עדיין לא חלה עליה קודשה כלל. ויש לעיין, היאך יתרוץ הר"ן ראיית הרא"ש.
- ה. **חידושם של התוס':** הגר"ר משה שמואל (שערי שמועות ד"ה כגון) תירץ, על פי חידושו של התוס' בנדה (ו:). המובא בגליון הש"ס. שחידשו התוס', שאע"פ שלא נתקדש הלחם קודם שחיטה, כמ"ש הרא"ש, מ"מ אם מייחד פת שתהא עומדת להיות תרומת לחמי תודה, אע"פ שלא חלה עליה 'קדושת הקרבה', מ"מ חלה עליה 'קדושת הפה'. לפי"ז מיושב שיטת הר"ן, שהפרשת התרומת לחמי תודה חלה אף קודם האפיה, אע"פ שעדיין לא נתקדשה הלחם.
- ו. **לשיטתם:** וציין הגר"ר משה שמואל (שם), שהרא"ש אזיל בזה לשיטתו, שהרא"ש בפירושו למסכת נדה (שם) כתב, שבדאי א"א לקרות על הלחם שם תרומת לחמי תודה קודם השחיטה, כיון שעדיין לא נתקדש הלחם. ולכך הרא"ש בסוגיין מוכרח לפרש כוונת הגמ' באופן אחר מפירוש הר"ן.

ד) אמאי נחשבת תרומת לחמי תודה כדבר האסור

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה נידון לגבי מי שמתפס בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים, אם נחשב כמתפס בעיקרו [קודם זריקת דמים, שהיה אסור ככל לחמי תודה קודם זריקה] וא"כ נדרו חל, או כמתפס בדהשתא [אחר זריקה], וא"כ אין נדרו חל. ומסיק הגמ', דמתפס בתרומת לחמי תודה מותר, דמתפס בדהשתא, והרי עכשיו כבר פקע איסורם ע"י זריקה.
- ב. **קושיית הרא"ש:** בתוס' הרא"ש (ד"ה והא) הקשה, אפי' אם מתפס בדהשתא אמאי נחשבת תרומת לחמי כדבר המותר, הלא היא אסורה לזרים, ולמה א"א להתפס באיסור זה. [וכן הקשה הרשב"א (ד"ה והא)]. ומכח קושיא זו כתב הרא"ש חידוש גדול, שכיון שהוקלש איסורה, שמתחילה היתה אסורה לכל, ועכשיו אינה אסורה אלא לזרים, לא מקרי דבר הנדור. [וכמובן כוונתו צ"ב].
- ג. **תלוי במחלוקת הראשונים:** בספר ילקוט ביאורים (ד"ה והא) העיר, דקושיית הרא"ש תלויה במחלוקת הראשונים בעיקר גדר 'דבר הנדור', דשיטת הר"ן היא [עי' בדברינו לעיל (סעי' א)] דדבר הנדור היינו איסור שבא מכח האדם, וזה שייך רק באיסור שנוהג בכל אדם, ולדבריו קושיית הרא"ש לא קשה, דתרומת לחמי תודה אסורה רק לזרים, אבל שיטת הרא"ש היא [עיי"ש בדברינו לעיל] דגם איסור דלא נוהג בכל יכול להיות דבר הנדור, ולכן הקשה שפיר.
- ד. **קושיית האחרונים על הרא"ש:** אך הקשו כמה אחרונים [שיעורי הגר"א גרבוז (ד"ה והא), דרך ים (יב. ד"ה והיינו)], שגם לפי הרא"ש לכאן לא קשה, דמאי שנא מכל תרומה דנחשבת דבר האסור ולא דבר הנדור, והטעם מבואר ברא"ש (ד"ה כחלת), דתרומה באה להתיר ולא לאסור, דכבר נאסרה התרומה משום טבל, ולכאן י"ל כן גם בתרומת לחמי תודה, שהרי כתב המנ"ח (מצוה רפד אות ח) דלחמי תודה קודם הפרשת תרומתן נאסרים משום טבל.
- ה. **ב' דינים בתרומת לחמי תודה:** הגר"א גרבוז (שם) תירץ עפ"י חידוש שמסר הגר"ז בשם אביו הגר"ח, שתרומת לחמי תודה אסורה לזרים מצד ב' דינים נפרדים: א. מצד דין תרומתה. ב. מצד דין קדושתה. עפ"י זיבאר קושיית הרא"ש, שאע"פ שצדד דין תרומה מובן שפיר למה נחשבת תרומת לחמי תודה כדבר האסור, כמו שאר תרומה, אך מ"מ קשה, למה לא נחשבת דבר הנדור מצד דין קדושתה. לכך הוצרך הרא"ש לתרוץ באופן חדש, [כמו שהבאנו לעיל].

בענין מנהגי יום היארצייט

הגמ' מסבירה ענין "איסור" שנודר היום שלא אוכל "כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו וכו'". ושמאל מוסיף לדברי הגמ' "והוא שנדר באותו היום" ולא מבואר כוונתו בזה. הר"ן (ד"ה והוא) מסביר, שר"ל שאיש זה נדר ביום שמת אביו ואמו שלא יאכל בשר, ומתפס נדר זה של עכשיו על נדר זה שעבר. והרא"ש (ד"ה כיום) הסביר בנוסחא אחרת, ד"אורחתא דמילתא להצטער ביום שמת בו אביו ורבו", ולא נקט שנדר ממש, ומשמעות דבריו דהוי מנהג להצטער ביום שמת אביו ורבו. וכן באמת נפסק כעין זה בשו"ע (יו"ד ס"י תב סעי' יב) "מצוה להתענות יום שמת אביו או אמו וכו'". ועיין בחידושי רעק"א (שם) שציין כמקור לדין זה מדברי גמ' שלנו, וכן ציין הגר"א (יו"ד ס"י שעו אות יב) שיש מביאים כמקור למצוה זו מדברי הגמ' שלנו.

ואם יום המיתה ויום הקבורה היו בשני ימים נפרדים, יש מבוכה רבה בדברי הרמ"א והש"ך והט"ז (שם) באיזה יום יש לנהוג, ויש שמחלקים בין שנה ראשונה לשאר שנים. וכמדומה המנהג הוא שתמיד הולכים אחר יום המיתה אפילו בשנה ראשונה. וכן נפסק בערוך השלחן (שם סעי' טו) ש"כן המנהג פשוט". וכ"כ בגשר החיים (ח"א פל"ב סעי' ח) ורק הוסיף ש"אם נתאחרה הקבורה שלשה ימים ויותר, נוהגים רבים שהיארצייט הראשון ביום הקבורה ובשאר השנים עכ"פ היא"צ ביום המיתה".

ובעיקר טעם מצוה זו להתענות ביום היארצייט, ע' בש"ך (שם ס"ק י) שהביא טעם, שהוא לתועלת הבנים שכיון שביום זה ריע מזליה של אביו או אמו יש להתענות לשמור על עצמן. אכן ע' בספר דברי סופרים (ס"י שעו ס"ק נא) שנקט טעם אחר דהוי לתועלת המת וכמו שקדיש יפה לנשמתו כן תענית יפה לנשמתו.

ולענין חומר מצוה זו, ע' בהמהרי"ל (ס"י קעב) דהוי מנהג מקובל, וז"ל "יום שמת בו אביו נהוג עלמא להתענות והוי כמו דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור". וכ"כ בקב הישר (פרק לה) וז"ל "כבר נתפשט המנהג ברוב תפוצות ישראל להתענות ביום שמת בו אביו או אמו שקורין יארצייט".

אכן בזמן הזה שקשה התענית לכמה בנ"א ומתמעטים בתפילתם ותורתם, מקילים שלא להתענות, אלא עושים עצות אחרים לתועלת המת או להגן עליו. הערוך השלחן (יו"ד ס"י שעו סעי' יג) הביא עצה ליתן צדקה לעניים. וז"ל "מי שקשה עליו התענית יפדה בממון ויחלקם לעניים ונהגו ללמוד משניות הן כל י"ב חדש הן ביום היארצייט אחר נשמתם והוא תקון גדול להנשמה כי משנה אותיות נשמה". ובחוט המשלוש (החדש עמ' רכא) הביא מצוואת אשת החת"ס ובתו של הגרע"א שלא יתענו ורק יתמידו יומם ולילה בלימוד התורה או ישכרו אחרים. ועוד הביא שם, שהחת"ס עצמו הסכים לצוואה שלה שלא להתענות, ובנה בעל הכתב סופר נהג לסיים מסכתא ביום היארצייט כדי שיאכל סעודת מצוה אכן רק אכל מאכלי חלב ולא בשרס.

וע' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו ס"י קלה) שהביא בשם ספר שער האמונה שמוזה נשתרבה המנהג לשים "תיקון" בביהמ"ד לעילוי נשמת אביו או אמו, דהוי בגדר צדקה והכנסת אורחים וסעודת אחדות וריעות. וכן הביא דבריו באלף למגן (דיני קדיש שער א סעי' י) שכל הברכות שאומרים הוי לעי"נ המת ולתיקון נשמתו".

דף יב

בענין התפסה

[ואי עיקר הנדר צריך שיחא בהתפסה]

תמצית הסוגיא:

בגמ' מבואר הובא ברייתא בסוגיין דאיזהו איסור האמור בתורה, הריני שלא אוכל בשר כיום שמת בו אביו וכו' ומיירי שהיה נדור מאותו יום, והוא מתפס בה כשאר התפסה בדבר הנדור. ומכאן חזינו עיקר דין התפסה בנדרים דאפשר לאסור חפץ ע"י שמתפס בנדר אחר [והרי"ף במס' שבועות הביא סוגיין למקור של התפסה]. ובהמשך הדפים והלאה עוסקין בעניני התפסה, וכדאי לעמוד על עיקר מהות של התפסה והאם צריכין התפסה לעיכובא, והאם יש נ"מ לדינא מדין התפסה.

עיקר דין התפסה נלמד (להלן דף יד.) מדכתיב כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור, דצריך להתפס נדרו בהדבר הנדור ולא בדבר האסור, ונחלקו הראשונים אי כל איסורא דנדרים הוא רק ע"י התפסה, ואז אם לא התפס מהני רק בגדר ידות [וכדפירש הר"ן בשבועות], או דיש ב' אופנים לעשות נדר ע"י התפסה ושלא ע"י התפסה. ואת"ל דיש שני אופני נדר אז נולד שאלה גדולה אי נדר בהתפסה ושלא בהתפסה הוי ב' מיני נדרים או לא כמו שיתבאר.

ב. הנה כמה ראשונים ס"ל דעיקר נדר הוא דוקא בהתפסה, וכמש"כ הרא"ש (דף ב.) דעיקר נדר האמור בתורה הוא שמתפס החפץ בדבר הנאסר ע"י איסור פה כגון קרבן או הקדש ובמס' שבועות ילפינן ליה מקרא' ומשמע דיש גזה"כ דיהא התפסה בדבר הנדור. וכן נקט הר"ן בשבועות דעיקר הנדר דוקא בהתפסה אבל הוסיף הסבר דא"א לאסור את המותר אלא דקודש עושה חליפין ואיסור קדושה נמשך ונתפס'. וכתב דאם לא עשה התפסה אז חל הנדר מדין ידות כאילו אמר שהוא מתפסו בדבר הנדור.

אמנם הר"ן בנדרים (דף ב.) כתב דעיקר הנדר הוא בין בהתפסה ובין שלא בהתפסה, ורק דילפינן דאם התפס אז צריך שיתפסו בדבר הנדור ולא בדבר האסור, [ונמצא סתירת הר"ן, וכבר תמה המל"מ, ויש שכתבו דהר"ן בשבועות הוא בדעת הר"ף אבל הוא עצמו ס"ל דנדר הוא בין בהתפסה ובין שלא בהתפסה]. וכן דעת הרמב"ם דעיקר הנדר בין בהתפסה ובין שלא בהתפסה, והעושה נדר שלא בהתפסה אינו מדין התפסה כלל.

ג. ולשיטות הסוברים שיש ב' עיקרי הנדר, וגם נדר בלא התפסה הוי עיקר הנדר, מעתה יש חקירה גדולה דיש לדון במה שחידשה התורה דין התפסה האם הוא גדר חדש של נדר ויש ב' אופנים של נדרים או דאין הבדל ביניהם אלא הם רק ב' דרכים באופן ובלשון עשיית הנדר. והמל"מ כבר נסתפק כע"ז האם דין מעילה בקונמות הוא רק בנדר של התפסה שאסר החפץ כהקדש, דאז יש בו דיני הקדש, וכן מצינו בחידושי הגר"ח שחידש בדעת הרמב"ם דחלוק נדר בהתפסה ושלא בהתפסה, עיין להלן מקור הענין וביאור הדברים.

בשיעורי הגר"ח ש' הביא שו"ת הרא"ש דא"א לאסור אחרים בקונם אלא א"כ הזכיר לשון הקדש, אבל בלי להזכיר לשון הקדש אז רק אפשר לאסור על עצמו ולא על אחרים. וביאר מהגר"ד דבמתפס בקרבן הוא מטיל חלות קודש על הככר, אבל כשאומר סתם ככר זה אסור עלי, אז הוא עושה רק איסורי קודש בלי לעשות גוף הקודש.

תמצית מראי מקומות

ח"א: עיקרי השיטות

הדיעות דעיקר נדר דוקא בהתפסה:

א. ר"ן בשבועות דף כ.

כתב דעיקר הנדר הוא במתפיס בקרבן, וכשלא אמר כן להדיא מהני מדין יד כאילו גמר דבריו שיהא כקרבן, והוסיף הסברה דחפצא של נדרים הוא דמתפיס בדבר הקודש וקודש עושה חליפין ושפיר אוסר החפץ בנדר, אבל בלי התפסה א"א לאסור בנדר.

ב. רא"ש דף ב. ד"ה כל כנויי

הרא"ש כתב דעיקר הנדר הוא דמתפיס בקרבן [וכשלא אמר כן להדיא הוי מדין יד].

ג. תוס' דף ב. ד"ה כל כנויי

וכן נקטו התוס' כאן.

הדיעות דעיקר נדר בין בהתפסה ובין שלא בהתפסה

ד. ר"ן דף ב. ד"ה כל כנויי

כתב דעיקר הנדר הוא בין בהתפסה ובין שלא בהתפסה, ורק דילפינן דאם התפיס אז צריך שיתפסינו בדבר הנדור ולא בדבר האסור תוס'.

ה. רמב"ם הל' נדרים פ"א ה"א וה"ב

כתב עיקר הנדר שיאסור על עצמו דברים המותרים ולא הזכיר התפסה. ואח"כ בהלכה ז' הזכיר גם התפסה.

ו. משנה למלך שם

כתב דמהרמב"ם מבואר דעיקר הנדר הוא גם שלא בהתפסה, והביא דברי הראשונים בזה.

ח"ב מהו הנ"מ אי עיקר נדר בהתפסה, וביאור הענין:

ז. רמב"ם פ"א ה"ז

הביא נדרים בהתפסה שאומר כקרבן וכו'.

ח. משנה למלך נדרים שם

המל"מ הביא פלוגתת הראשונים דלעיל אי עיקר נדר בהתפסה, [והעיר סתירת הר"ן], וכתב נ"מ כשאמר להדיא ככר זה אסור עלי כבשר חזיר, דהוסיף התפסה בדבר האסור, האם אמרינן 'דל' ההתפסה ונימא דכבר אמר לשון גמור של ככר זה אסור עלי או לא.

וכתב דאי כל נדר בלי הזכרת קרבן הוא יד לקרבן א"כ א"א לעשות יד נגד מה שאמר שיהא כדבר האסור, אבל אי עיקר הנדר בין בהתפסה ובין שלא בהתפסה יתכן דיועיל כשאמר

לשון איסור להדיא, אע"ג דסיים בדבר האסור.

ט. משנה למלך הל' מעילה פ"ד ה"ז

כתב להסתפק אם מעילה בקונמות הוא דוקא כשעשה הנדר בהתפסה שהתפיסו בקרבן ועשאו כקודש, אבל אם אמר דבר זה 'אסור עלי' לא יהא מעילה בקונמות.

ומשמע דנכלל בזה יסוד גדול דיתכן דחלוק הנדר שנעשה ע"י התפסה, ונדר שנעשה שלא בהתפסה, וצ"ב מהו החילוק.

י. חידושי מרן הגר"ח דף פה:

כתב לחדש דבאוסר נכסיו על חבירו הדבר תלוי, דאם אוסרו בהתפסה [נכסי עליך כהקדש], אז פשיטא דיכול לאסור עליהם כמו הקדש, אבל באוסר שלא בהתפסה והוא פועל איסור 'כלפי חבירו' אז צריך דרשא בספרי זוטא דמהני לאסור אחרים בנדר.

ותלה בנידון זה אם אפשר לישבע על חבירו, דאי עיקר נדר בהתפסה כעין הקדש אז אינו מענינא לשבועה, אבל להרמב"ם דיש נדר שלא בהתפסה ונתחדש דאפשר להטיל איסור חפצא 'כלפי אחרים' אז גם אפשר לישבע על אחרים ועכ"פ חזינן מהגר"ח דנדר בהתפסה שונה לגמרי מנדר בעלמא, וכאן חל איסור בעצם כעין הקדש.

יא. ט"ז יו"ד סי' ר"ה סק"ד

הביא הטור שהעתיק תשובת הרא"ש דהאוסר יינו על כל ישראל אינו בידו לאסור, אלא א"כ אסרו בקונם או בדבר

הנדר. והקשה הט"ז הא הטור כתב דלשון איסור הוי נדר גם בלא התפסה.

ותי' דלשון איסור אינו מועיל אלא לעצמו ולא על אחרים, וכן כתיב לאסור איסר על נפשו, אבל לאסור אחרים צריך התפסה. וצ"ע מהכ"ת לחלק בזה.

יב. שיעורי הגר"ר חיים שלמה ליבוביץ סי' א' אות ג'

ביאר הרא"ש והט"ז הנ"ל עפ"י יסוד הגר"ח, דחלוק נדר בהתפסה ונדר שלא בהתפסה, דנדר בהתפסה הוא פועל קודש על הכר [לענין מי שנאסר בה], משא"כ שלא בהתפסה הוא רק הטלת איסורים לבד. ונ"מ בבא לאסור חבירו, דאין ביד האדם לעשות איסורים על חבירו, אבל אם מתפיס ועושה החפץ 'כהקדש' אז מצי להיות נאסר לכולם.

יג. זכר יצחק סי' מ"א

הביא חידושו של הר"ן דאפשר לאסור 'זריקת צרור' בנדר, והוא חידוש דאע"ג דאינו איסור אכילה והנאה, מ"מ שייך שיהא נתפס דנאסר מלזורקו. אמנם זהו רק בנדר שלא בתהפסה, אבל בהתפסה דעושהו כהקדש אינו מענינא דאז צריך איסור אכילה או הנאה.

[סיכום: נמצא ג' נ"מ בין נדר בהתפסה ושלא בהתפסה, א' יתכן דמעילה בקונמות הוא בהתפסה. ב' כדי לאסור אחרים יתכן דצריך דוקא התפסה. ג' באופן התפסה א"א לאסור זריקת צרור דאינו כלום בהל' התרה, ורק נדר בעלמא אפשר לעשות עליו].

כב רבינו שבועות שנים בתרא פרק שלישי שבועות נסים

גנדרים לא^(א) הוה לן למימר דמי דוד נדר נפקא לן שמיון
שהתפסו דבר הגדול [דוקא]^(ב) הוה נדר דהא לריכין לרבי
התפסה גנדרים דשבעות דלית לן רצוה לית לן התפסה^(ג)
דאע"ג דמאי טעמא דשמואל קאי אפ"ה לרצוה התפסה גנדרים
דריק קרא דמסבא לית לן כדלית^(ד)
לן בשבעות ועוד כיון שרצתה דמשתבע דלא ליכול הדין בשרא ובתר
דלא ליכול הדין בשרא ואמר איהו

ואנא נמי דכותך דבכי ה"ג מתפס בשבעה שבעה ושלא כדברי
הרב אלפסי ז"ל ופלוגמיהו דלאכי ורצוה היינו כגון דאשתבע דלא
ליכול הדין בשרא ובתר הכי אמר הרי זה הפת עלי כזה הבשר
דלאכי דאמר מתפס בשבעה כמולא שבעה מפיו דמי אפילו^(ה)
בכי האי גונא מהי דהא גמר לה מדכתיב (מגדב ג' יא) או אסרה
אסר על נפשה בשבעה דמשמע שהיא אוסר על נפשו דבר פלוני
בלשון עלי ומתפסו בזה שבעה מפיו דמי וליכא דאמר
בשבעה בכולהו גווי כמולא שבעה מפיו דמי ולכא דאמר
מתפס בשבעה וכו' בכולהו גווי לא^(ו) כמולא שבעה מפיו דמי
אלא איכא גוונא דמהי "ואיכא גוונא דלא מהי דאי מתפס נמי"^(ז)
גנדרא אחרינא דאשתבע מהי או מדין התפסה או מדין יד ואי
מתפס חפלא חפלא דאשתבע עליה לא מהי ולפי זה אחי שפיר
לישא דלא כמולא שבעה מפיו דמי ולא אמר לא כלום הוא
משום דאיכא גוונא דמהי. ואפשר נמי דמשום דאיכא גוונא
דמהי מדאורייתא דהיינו התפסה דגנדרא אגבא מתפס מדרבנן
משום לתא דידה אף בהתפסה דחפלא חפלא.

ויצ"י זה ג"כ אחי שפיר הא דתנן בפ"ב דגנדרים (טו) ולקמן
בפרקין נמי (פה) איכא חומר גנדרים מבשבעות ולא חיי
נמי ומתפס גנדר נדר ומתפס שבעה לאו שבעה משום
דמשכחת לה התפסה בשבעה גנדרא אגבא ואם כן לא נצטרך
לומר דלא חיי אלא הדברים שהגדרים חלים עליהם ולא השבעות
אבל שאר דינין לא חיי כלל או מפני שאין להתפסה ענין
לשבעות שאיסור קדושה הוא (שגדור)^(ח) שנמשך ונתפס ולא
איסור גרידא וכמו שכתבתי למעלה ואפשר ג"כ דמהאי טעמא
ממעטין מתפס דבר האסור (גנדרים יג):

ואמר שמואל ודאי שגדור ובה במוותו היום. פי' לשון ובה שכל
אותן הימים שהם כיום שמת בו אצור נאסרו עליו שאם היו
לו מאותן הימים מותרים בימים כי אמר הרי עלי שלא אכול
בשר כיום שמת בו אצור לא חיי נדרא דמאלי^(ט) דבאזחא ימים
אסורים מתפס דאדבא בימים המותרים האסורים לו מתפס
והכי מוכח פירושא דמלתא בסוף שבעה קמא דנדרקא דאמרין
התם (יא): צ"י רמי בר חמא הרי עלי כבשר וצחי שלמים לאחר
זריקת דמים מהו אי דקאמר דהדין לישא דהיתרא קא מתפס
אלא כגון דמחית בשר וצחי שלמים גביה ומחית דהיתרא גביה
ואמר זה כזה צעיקו קא מתפס כלומר באיסור שהיה בו קודם
זריקת דמים או דהיתרא מתפס ואחי למפסטה (יב) מהא
דמתיא אי וכו' איסר האמור בתורה ואמר שמואל והוא שגדור
באותו היום היכי דמי נ"ל כגון דקאי בההוא חד בשבא דמית
ביה אצוה ואע"ג דאיכא חד בשבא דהיתרא טובא וקמי אסור
ש"מ צעיקו מתפס ומפרקין דשמואל^(יג) הכי איתמר והוא
שגדור ובה מאותו היום וצעין התם לא איפשיטא.

ויצ"י הלכה הרב אלפסי ז"ל כתב כאן והוא שגדור ובה משמע
דס"ל דדוקא משום דגדור ובה הוא הא לאו הכי שרי
דזהיתרא קא מתפס דאע"ג דהתם לא איפשיטא כיון דבסוגין
דהכא אמרין ובה נקטינן לקולא. והא דלא לא מכרעא דהכא
אמרין לרווחא דמלתא הכי לאפוקי נפשו מתפסקא אבל לעולם
אימא לך דאפילו בלא ובה צעיקו קא מתפס ואסור. והרמב"ם
ז"ל פסק בפרק ראשון מהל' גנדרים (הט"ז) דצעיקו קא מתפס
ואע"ג דצעין התם לא איפשיטא נ"ל שהכרעת הרב היתה משום
דבסוגיא דהתם אמו רבינא ורצוה למיפשט דצעיקו קא מתפס
וכיון דבחרתי ניהו סמכין עליון ואע"ג דדמי תלמודא דהתם
הנהו שמעתא דידהו לא דחיין מאי דפשיטא להו בהנהו דהיתרא
ועוד דבפרק שלישי^(יג) דמור איציעא לן בעל מעקר עקר או מיגו
גייז ולמאי נפקא מינה לאשה שגדור צדור ושבעה חצרתה
ואמרה ואני ושבע בעלה של ראשונה והפך לה אי אמרת מעקר
עקר הדיא נמי אשתראי ואי אמרת מיגו גייז הדיא אשתראי
וחצרתה אסורה ומייחין עליה בגמרא (נב) ח"ש מדמתיא כהדיא
האשה שגדור צדור ושבעה חצרתה ואמרה ואני ובה בעלה של
ראשונה והפך לה היא מותרת וחצרתה אסורה כלומר דאלמא

נלמוד מהם לשבעות דהא ידוע לא אחרי בשבעות ומגדרים
ילפינן להו דע"כ לא איציעא לן התם גנדרים (י) אלא אם יש יד
לפאה ולהנך אחריני דהיתרא התם אבל בשבעות לא איציעא לן
משום דאיתקש לגדרים דכתיב (מגדב ג' ג) כי ידור נדר או השבע
שבעה ואשתתן ידוע בשבעה דתנן גנדרים (ט) "גנדרים
רשעים" נדר בקרבן ובשבעה וכמו שכתבתי שם בס"ד ובי היכי
דילפינן ידוע לשבעות מגדרים אמאי לא ילפינן מיניהו נמי
התפסה ואפילו ספוקי נמי לא מספקין זה כמו שמספקין
(יג) [צד] לקדושין (גנדרים י) ואע"ג דלא איתקש לגדרים ולאכי נמי
מהתפסה דכתיב גבי שבעות גמרינן לגדרים דאמרין בשלמא
אחי וכו' וכ"מ משום מיעוטא דעד שידור דבר הגדול ולא
דבר המושבע ה"מ לאומר בלשון נדר ומתפס דבר המושבע
אבל [צד] [צד] בלשון שבעה ומתפס בלשון שבעה מינ"ל.
וב"ת לרצוה היינו טעמא משום דהתפסה שייכא בגנדרים ולא
שייכא בשבעות משום דגנדרים איסור חפלא ניהו וכו'
מתפס ככר דגנדרים^(יג) אחר שגדור עליו ואומר זה כזה שפיר חלה
התפסה משום דאיסורא חפלא רבינא אבל מי ששבע שלא יאכל
ככר זה וחזר ואמר זה כזה אין בדבריו כלום דאיסורא לא חיי
אקמא כלל אלא אגבא אחי לא סגי דמינן כי האי גוונא אבל
מאן דשמע חצריה דאשתבע דלא ליכול הדין בשרא ואמר איהו
ואנא נמי דכותך ככה"ג שפיר מחוקמא התפסה דגנדרא אגבא
ואפילו ככה"ג כתב הרב אלפסי דלא חיייל ואמאי לא גמרינן לה
מגדרים כי היכי דגמרינן ידוע מיניהו ודוקא הוא לומר דכיון
דלא מקיימא התפסה בשבעות כגוונא דמקיימא גנדרים לא
גמרינן מיניהו לגוונא דמקיימא בשבעות.

צ"יכך אני אומר דהכי פירושא דמעיקרא מקשינן מדמתיא אי
זהו איסור דאלמא איסור היינו מתפס כמו שכתבתי
למעלה ובתר הכי אמרין אמר לך רצוה תריק ואימא הכי אי זה
הוא איסור נדר האמור בחזרה כלומר דלא באיסור [צד] דקרא]
אירי ולומר שהוא מתפס אלא צעיקר נדר דעיקר נדר האמור
בחזרה היינו שחללו דבר הגדול וסוף דבר כאלה מוגדרי הקדש
דהיינו כאמרא כדירים דנלאו הכי נדר ראשון לא משכחת ליה
אבל בלא התפסה א"ל לו לאסור את המותר אלא מפני שקדש
עושה חליפין (סוכה י) אף הוא יכול להתפס איסורו דבר
המותר לו או לאחרים וזה הוא עיקר נדר והיינו דאמרין עד
שידור דבר הגדול שצ"ק נדר בהתפסה הוא ואע"פ שאם לא
התפס חיייל הוא מדין יד הוא דמהי כשהוא אומר הרי זה
אסור עלי אנו גומרינן דבריו בקרבן מ"מ עיקר נדר מתפס הוא
ולפיכך המתפס גנדר נדר כלומר שאמר זה כזה חיייל כיון
שצ"ק נדר בהתפסה הוא.

ואין ללמוד התפסה בשבעה מגדר שאליו היינו מולאים נדר בלא
התפסה ואח"כ רצתה זו תורה התפסה היה צדן ללמוד
שבעות מגדרים כמו שכתבתי אבל כיון דלא משכחין גנדרים בלא
התפסה היאך נלמד מהם לשבעות ומאזחא ככר שאני שאיסור
קדושה הוא שנמשך ונתפס ולא איסור גרידא ומש"ה נמי לא
דרשין מאו השבע שבעה (מגדב ג' ג) עד שידור דבר המושבע
לפי שאינו ענין ועוד שבעה קמייתא היכי משכחת לה בשלמא
גנדרים אימרא ודירים אלא השבע שבעה גנדרים^(יג) דידור נדר
נקטיה א"ג מגדרים לדרשא אחריני ובמזירות נמי שייכא התפסה
דאיסור קדושה הוא משא"כ בשבעות דאיסור גרידא ניהו
ולפיכך כתב הרב אלפסי ז"ל דמתפס בשבעה לאו כשבעה
אפילו בגוונא דשייכא ביה התפסה בשבעות כגון דשמע חצריה
דאשתבע דלא ליכול הדין בשרא [צד] ואמר ואני כמון].

צ"ד אפשר לי לומר שאף התפסה דגנדרא אגבא אין לה ענין
שהאומר זה כזה אין לו ענין אלא דבר שמואר חל עליו כגון
קדושה או איסור אבל הנשבע שלא לאכול דבר פלוני אין שום
מואר חל עליו כדי שיוכל חצרו להתפס בו ולומר אני כמון
וכ"מ נהי דלא גמרינן התפסה מגדרים לשבעות אפילו בכי האי
גוונא אפ"ה ליהני מדין יד דהא אמרין גנדרים (י) דאי

(א) צ"י בילקרימ
במלאת ידיו שהתכב א"כ
הוא ט"ס עיי"ש מה
שפירש דברי ר' דבאן:
(ב) ג"י מהר"ם: ח"י דוקא
מקרא (מלאת ידיו):
(ג) ג"י שרצה להקשות
א"ה דמצרכין לרבות
התפסה בגדר כפי דיוק
(מגדב ג' ג) דכלא רבי
מתי חתי כדמסיק א"כ
מאן ליה לשמואל לומר
והוא שגדור ובה מאותו יום
ומ"ל למעשה דבר
האסור ובדבר המושבע
מתי ידור דהא לנוסח
אצטריך (מהר"ם א"ש):
(ד) כ"ה בכת"י וכו'
הבית. ובספרי הגי'
בדלית: (ה) ג"י דית.
וכ"ה בכת"י: (ו) כ"ה
בכת"י: (ז) ג"י דית.
וכ"ה בכת"י: (ח) ככר
כצ"ל (דח) וכו'
בכת"י: (ט) ג"י מהר"ם:
(י) כ"ה ג"י מהר"ם:
וכ"ה בכת"י. ובספרי
הגי' בגמרא. והגיה הב"ת
אגב בגמרא: (יא) ג"י
מהר"ם: (יב) ג"י ליה
(כח): (יג) ואפילו כצ"ל
(א"י): (יד) א"ל בכולהו
גנדרים כמציא כצ"ל
(פ"ש): (טו) בכת"י ליתא.
ובדית הגיה בגמרא:
(טז) בדפוס שלפני
המהר"ם חסר והגיה
לומר דבאזחא: (יז) ג"י
דית: (יח) ג"י דלא
(א"י): (יט) צ"ל רביע
דף כא ע"ב. וכן לקמן
(כ):

כל כנויי פרק ראשון נדרים ר"ג ב.

ה.

בנין זה

ש
ש

כ

גמ'

מחל

וזה הוא פרטן:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

הרדב"ז (מב"י)

פ"א הַגִּדָּר נחלק לשתי מחלוקות וכו'. בקפרי מואל שפמך השמור וז מלות עשה
 לשמור כל מואל שפמי: החלק הראשון וכו'. שאין הנדר והשבונו כחם
 לאקור דבר שאקרו תורה וכו' ששנים חלים להמיר את מה שאקמה תורה אע"כ שהנדרים
 חלים על דבר מהו כדפסד לקמן: כגון שאמר פדמינה וכו'. יש תוקף למה היה צריך

א *הנדר נחלק לשתי מחלוקות. החלק הראשון הוא שיאסור על עצמו דברים המותרים לו כגון

שיאמר פירות מדינה פלונית אסורין עלי כל שלשים יום או לעולם. או מין פלוני מפירות העולם או פירות אלו אסורין עלי. בכל לשון שיאסור הרי זה נאסר בהן. ואע"פ שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת שם ולא כנוי. ועל זה נאמר בתורה לאסור אסר על נפשו. שיאסור על עצמו דברים המותרים. וכן אם אמר הרי הן עלי

איסר הרי אלו אסורין וחלק זה הוא שאני קורא אותו נדרי איסר: **ב** והחלק השני הוא שיחייב עצמו בקרבן שאינו חייב בו. כגון שיאמר הרי עלי להביא עולה. או הרי עלי להביא שלמים או מנחה. הרי בהמה זו עולה או שלמים. והאומר [הרי] עלי הוא הנקרא נדר. והאומר הרי זו הוא הנקרא נדבה. והנדבה והנדר ממין אחד הוא אלא שהנדרים חייבין באחריותן ונדבות אין חייבין באחריותן. ועל זה נאמר בתורה ונדרריך אשר תדור ונדבותיך וגו'. וחלק זה הוא שאני קורא אותו נדרי הקדש: **ג** ודיני החלק הראשון וענינו הם שאנו מכארים בהלכות אלו. אבל דיני נדרי הקדש ומשפטיהם כלם יתבארו במקומם בהלכות מעשה הקרבנות: **ד** ימצות עשה של תורה שיקיים אדם שבועתו או נדרו בין שהיה מנדרי איסר בין שהיה מנדרי הקדש. שנאמר מוצא שפתך תשמור ועשית כאשר נדרת ונאמר ככל היוצא מפיו יעשה: **ה** האוסר על עצמו מין ממני מאכל כגון שאמר תאנים אסורין עלי או תאנים של מדינה פלונית אסורים עלי או תאנים אלו אסורין עלי וכיוצא באלו ואכל מהן כל שהוא ילוקה מן התורה שנאמר לא יחל דברו. שאין לנדרים שיעור. שכל הנודר מדבר הרי זה כמפרש כל שהוא. אמר אכילה מפירות מדינה פלונית

א טור יו"ד סי' ר"ז סמ"ג עשין קכ"ד: ב שם בסמ"ג ובעור מוכח כן יו"ד סי' רי"ד: ג סמ"ג לאוין רמ"ב:

אסר

דעת החסידים שכתבו בירושלם נדרים וא"ת מהו עיקר הנדר וי"ל נדר עמלון הוא עיקר כ"י לכן נהגו לעיקר הנדר שהוא חלקו הכלי או על קרבו או על קרבו נדר למעשה דענין שיורד בדרך הנדר וי"ל ואף שהסוד לא נאמר כן ואף למעשה כי זה האומר כבר או על נדר מה"ל ה"א הישר חלק יראה א"ל ס"ל דעיקר הנדר הוא בהתפסקה. וכמו שכתב הר"ן בשבועות וראיתי להרב בעל בית מדרש השני לכתוב מדרבי הר"ן בשבועות וכמו שכתבנו בעל עטור וזה הביא דבר הר"ן דנדרים וא"ת כי נדרים וא"ת כתב בזה דבר מהו עיקר הנדר וי"ל א"ל ד"ק ע"כ. ואמרו הוא שהוא לא ד"ק בדברי הבית מדרש ל"ל שהוא הביא דברי הר"ן בשבועות והתם מוכח דס"ל דהאומר דבר זה אסור עליו אינו אסור כי לא נדר. וי"ל וזה בעל פה כתב דעיקר הנדר הוא בהתפסקה והתירושו הוא כי האומר דבר זה אסור עליו ונאסרה עליו מדרבי הרמב"ם דרש נדרים ממה שכתב בסוד ק"ו א"ל וכן אמר היה עליו אסור היה א"ל אסורין דקשה לנאסרה מן קמ"ל זה כבר כתב האומר פירות פלוני חי אלא י"ל דמתחלה שומעין דיוטא לנאסרה עליו בכל לשון קמ"ל ק"ו נדרין ק"ו בשבועה וי"ל פירות פלוני כ"י שפירש כ"ל לשון ק"ו אפילו לא אמר בלשון הקדש ובגון שכתב בהדיא שישו אסורין עליו כקיום קרבן וא"ת שומעין אפילו בלשון אסור הם אינו יכול להטיל לאסורין ואפילו אסורין עליו בכל לשון וא"ל הנדר ק"ו ע"כ. וכל אלו הם דברים עתיקים דקדוש דברי הר"ן הללו רוח אחרת הוא ויש להזהרין בפי' בשבועות אסורין דאסור הטייל הנדרין ש"ל נדר בשבועות דמכיו וא"ת א"ת א"ת נדרה א"ל אסור אסור על נפשו בשבועות לומר כי הוסיף בלשון נדר נדר בלשון שבועה שבועה וז"ל נדרה פסוקה ביהלם הם הר"ן בעלמיהו. והר"ם אומר ד"ל וגי' בשבועה נפ"מ ק"ו בשבועות ק"ו וז"ל וא"ל הוסיף בלשונות נדרים הי"א שהוסיף בלשון נדר. והר"ם אומר ד"ל וגי' בשבועה נפ"מ ק"ו דרשים בדברי הר"ם היה זה עליו אסור. וזה עמנו בהקדמה היה זה עליו אסור וכן ה' הדברים. ומהחילה

פרק א הנדרש לחלק לשתי מחלוקות וכו' ועל זה נאמר בתורה לאסור איסור על נפש
 שאסור על עמלו דברים המותרים. הנראה אלפי דעות רכינו הוא שכל דעיקר
 הגדר האמור בתורה הוא שאסור עליו כל איסור עליו והטעם נהנה לו בשום חלקים על עמלו
 או על אחרים מה שיראה אלא שאם ראה להפסיק דרך שתיים דבר הגדול וזה דבר האסור.
 וכן ה"ר ארי' ברש נדרים וכו' עיקר הגדר הוא שאסור דבר או איסור עליו וכן שהפסיק דבר אחר
 וזהו חלק הפסיק והיו נדר האמור בתורה אלא דהנה דהפסיק בענין שהפסיק דבר הגדול או
 דבר האסור ע"כ. וכן ברש פ"ב ד"ד ח"ל נראה שכוונת ד"ה' שד"ה' לתלמודו דלא שמוענין
 להפסיק דבר הגדול המסור אל דרך אלא דיון האומר כפי זה איסור עליו היו נדר כי אמר נני
 בקרבן אסור קלמור ולא נעט מידות. ואסור כיו"ד ח"ל כזה עיקר נדר האמור בתורה הוא
 שהפסיק נדר הגדול ענון שאסור כזה ו' על קרבן או שאסור אסור עליו כזה או דהיו נדר נדר
 שפסיק. ומנ"י ח"ל שפסיק ע"כ. וכן שפסיק ע"כ. וכן שפסיק ע"כ. וכן שפסיק ע"כ. וכן שפסיק ע"כ.
 ואסור דבר או איסור עליו וזהו חלק הפסיק דבר דהפסיק דבר אחר דרך שתיים דבר
 הגדול או הפסיק דבר האסור עליו מחמת דבר או מוחת ע"כ. וזהו מנ"י ח"ל שפסיק ע"כ.
 ונפיק השני להר"ה. וכן רחמי להר"ן ד"ה' שפסיק ע"כ. וכן שפסיק ע"כ. וכן שפסיק ע"כ.
 היינו שפסיק דבר הגדול וכו' שפסיק דבר האסור ע"כ. וכן שפסיק ע"כ. וכן שפסיק ע"כ.
 דהיו דאמרי שפסיק דבר אחר או איסור עליו נומרי דברים קרבן ומנ"י ח"ל שפסיק ע"כ.
 הוא ע"כ. ולפי זה נקדו דברי הטור שכתב דאומר אסור עליו כזה או דהיו נדר נדר משום דעיקר
 הגדר הוא מהפסיק וכן נראה שיהיה דעת הראשונים שכתב דברים ח"ל עיקר נדר האמור בתורה
 הוא שפסיק דבר הגדול דהפסיק עליו איסור עליו ענון קרבן או הקדש ע"כ. וכן שפסיק ע"כ.

ונפל השון בזה המהוה והוא אמרו יתעלה ככל הלא מפיו יעשה: ה האומר על עצמו חזן במנין
מאכל עד במפרס כל שהוא. פ' שנועט מנין (דף כ"א) ולשון ספרי לא יחל דברו מגיד שהוא עובר על
כל יחל ועל כל מחלח ע"כ: ו ה אבר אביהו במידות עד חקר על עצמו חסילה מן המאנים כי עד
וקן כל כיואל בזה. הלא בירושלמי פ' שנועט הפקדון (דף ל"ו) ופ' שנועט מנין (דף כ"ב) ככל
ירושלמי

פרק א ד ה הדר נחלק לשתי מחלוקות עד ככל היוצא מפיו יעשה. זו הקדמה סוללת מדרג המהמרים ומתקוקות מן הדרים הבאים לפני צעורת ה' ומקום מיוחד. כתב ר"מ בספר המנוח ח"ו ולשון ספר מולא שפמיר מציג עמה ואהר יודע עמך יוכן עמך מלשון ספמיר שפמיר לגדול ואולם הכוונה היא ממה שזכרנו"ל לביטוי שפמיר דקרא שזכור לעשות כל מה שישלש בשפמיר וזכר

[illegible]

אָפֿילו צאָמער אַכילע מוז ער קומען אַכילע מוז ער קומען:
וְהָאָמֶר פֿירט אַלץ ער קרבֿן וכו'. משה צפ"ק דגדג' (דף י"ג). (הקרבֿן קרבֿן
 קרבֿן שאָויל לך אָסור:

ת' ומ"ש אבל האומר פירות אלו עלי' וכו' בבשר חזיר או בעכו"ם וכו'. משנה ט

פ"א ו' אסר על עצמו אבילה מן התאנים וכו'. הראב"ד ז"ל השיג עליו דבמגלה שמעט הדיקא דלמחר אבילה מו' עלי ואכילה מו' עלי דלפן מוגטרפין. והרב כ"מ ז"ל מירד דכ' שני רב פנחס אשני שבועות מחוק שחולקות רבי' הדור ממאי דקאמר מעיקרא אלא בכל גווניא מטרפות ואני אומר דיש טעם נכון לרבינו ז"ל לומר כן דקשה בפשטא דשמעמא דמשמע דרב פנחס מהדר אמאי דשני שלא אוכל שמעמיהן אשכ' היי' קאמר דגבי שבועות חולקות לתשומ' דאמרינן גמ' לקמן דהייכא דאמר שבעה שלא אוכל חטים וכוסמין ושעורין דאני חייב אלא אחת ואפילו אמר שלא אוכל פת חטים וכו' של שעורין וכו' כוסמין ולא אמרינן דחייב כן אלא אחת ואחא אלא משום שהאורי ג' פעמים פה וכדכתיב רבינו ז"ל צ"פ ד' מה' שבועות אכל היכא דאמר בשלא אוכל שמעמיהן מה יחור לכו' איכא כדי שגמאך שמחלקת לתשומ' לך מפרש רבינו ז"ל דלא כפרשי' ז"ל. והר"א ז"ל דמהדר אמאי דקאמר מעיקרא שגמא אבילה מו' עלי ואכילה מו' עלי וכו'. ודפרש' לנטרופא גבי קומנוס ולא קושא' היא דלפ' גבי שבועות

אמר על עצמו אכילה מן התאנים וכו'. מיהא נשנויות תניין שני קיומיה מנטרפין שמי נשנויות אין מנטרפין ואי כ"ד ככל שזאל למה לי לגרף דלמחר אכילה מוזא אכילה מוזא עלי קונס אי הכי אמאי מנטרפוס סוף סוף ולי הכא ליכא שיעורא וילי הכא ליכא שיעורא דלמחר אכילה משמיס עלי קונס. משמע מהבדל דוקא אל אמר אכילה משמיסין על מנטרפוס אבל אכילה מוזא ואכילה מוזא אין מנטרפוס. וקשיא על רבינו שכחז בין גנדר אחד בין בשני גדרים הרי אלו מנטרפין למהי. וי"ד דהך שאלא וטריא הוא לפוס מוזא דקס"ד דלמחרה דר פסח בין לענין מלקות בין לענין קרבן אבל במסקנא אמר רבינו כי קאמר לענין מלקות בין מוזא היחא לענין קרבן היכן נקטינן דרכ פסח דלמחר כל שזאל שמי למה בין גנדר אחד בין שני גדרים מנטרפין לענין

מלקות ודברי רבינו הכא איירי לענין מלקות.
ועיין עלה שקשויא זו היא השנה הראשונה וזל
ומירלנו אומה. וזה שכתב בעל מגדל עוז למדך
השנה זו לא ידענו מתי ידענו:

בַּחֲמָה שְׁחִיתָה חוֹל קָרְבָן
תֵּן אֵלֹהֵי אוֹ מִן פְּלוֹנֵי
עָלִי כְּבֶשֶׂת חוּר אוֹ כְּעֹבֹם
אֵלֹהֵי הָרִי אֵלֹה מוֹתְרִין וְאִין
הָ דְבַר שְׁאִינוּ בֶּשֶׂר חוּר
כְּבֶשֶׂת

קרא איש כי ידור נדר לה' עד שדור בדבר הנדור אי הכי בדבר האסור נמי דהא כמי
לאסור איסר על נפשו לאסור איסר מצעי ליה לכדמינא איסורא איסר האמור בחוריה וכו':
המקלח

3 דנדרים (דף יג):

היה מוטרפים אי לאו קרא דפלגניהו למטאות משום דהזכיר אריהו בכל חד וחד דהוי כמו שהזכיר פה אבל אחד ולכן מוטרפין אבל בני קוממות דליכא קרא דפלגניהו למטאות ודאי דלא מוטרפין:

האומר פירות אלו עלי קרבן וכו' הרי אלו אסורים עליו וכו'. נראה דפוסק כר"מ דלא שאני ליה כפ"ק דנדרים (דף י"ג) צ"ן שיאמר קרבן בלא כ"ף צ"ן שיאמר בכ"ף וכן בעולה מנחה וזוהא דלא כר' יהודה דמזכיר דבעינן שיאמר בכ"ף וטעמו דקתא לן חנה התם הכי כדאמרנן בפ"ק (דף י"ג) קתמי קרבן הקרבן בקרבן ודיון משמחה חנה כר"מ ויזון דר"מ אמר דלא בלא שאני לן צ"ן שיאמר אירמלא לאירמלא כאירמלא איר"מ לעירום כדירום עזים לעזים כעזים לאשים לאשים מוצא למוצא כמוצא היכל להיכל להיכל וירושלים לירושלים מירושלים כו' אי"כ בכולהו בלא כ"ף קני. ורבינו ז"ל שמח בכל אלו לקמן כ"ף ז"ל דלא דוקא ויזון שמח דכשיאמר קרבן בלא כ"ף וכן עולה ושלמים בלא כ"ף קני ומהא שמעינן לאמר לא חש לפרש:

חבל

ה'תשנ"ב פירות אלו עלי קרבן וכו'. כח ה"רן גר"ם שנוטים שמים דעיקר נדר האומר בתורה הינו שמאלו הנדר וכו' שיעקר הנדר התקפה הוא וצ"ע שם לא התקיים חיל האמר דין הוא דמהי דעיקר פ"ק נדרים שם דעיקר הנדר הוא שישאמר דבר זה אסור עלי וכן שהתקיים דברו אחר כן עלה הנדרים וזה נדר האומר בתורה אלא הריבא התקיים בעיניו שהתקיים דברו הנדרו ולא נדרבא הריבא וכו' ששע"פ שנדר חיל התקפה אפ"ה חיל התקפה שעיניו שהתקיים דברו הנדרו וכו' נדרבא הרי"ן הללו שותרים אלו עלי אלו וצ"ע (עיין לעיל בפסקין הלכה א') ועיין בקרבן הלכה ס"ו). וכוונתו שצ"ח נכבדות מההל"מ (ז"ה ס"י) נאמר לאמר הרי את אסורה על חלוצה דמי האסור אף שהשמים דברבא האסור דקוקא ואמר שהיה כן לחלוצה הוא לאמר דין אסור כלום משום דעיקר נדרו על זה מנחה התקפה הוא ולא התקיים דברבא האסור לא אמר עלה כל בואמי הרי את אסורה על שכן נדר נגור. וז"ל שד"ח וז"ל גר"ם בס' הרי"ן לפי מ"ש דברבא האסור הריבא עלה השמים הל מנין דין אין מקום נגורבא מההל"מ דמי הריבא האסור אלא נגור דבדיו א"ל נגורין דבדיו אכל הריבא שהוא נגור דבדיו וכו' לנו ולזה נגורבא דבדיו האסור שהוא לא נגור. וצ"פ האומר הרי את אסורה על חלוצה שפועל על מהי לכל כיון שהתקיים דברבא האסור. וכן כפי מ"ש הרי"ן נפ"ק נדרים דלאומר ה"ו דאמר עלי הרי נגור משום דברו על אדם לאסור על עמלו נדר המורה בלא התקפה י"י מקום נגורבא מההל"מ דלאומר הרי את אסורה על חלוצה דלמחרת ששהתקיים דברבא האסור כיון אלא על היה מחפשי היתה אסורה לפי שיש דין האדם לאסור על עמלו נדר המורה בלא התקפה. וזהו שם קח סייע נגורבא מההל"מ מ"ש רבוי צ"ח"מ א"ל מנחה הקרבנות דין י"י האומר הרי עלי מנחה ששערי י"י לא אמר כלום אמר הרי עלי מנחה מן השערים או מן העדשים י"י וכו'. וזהו שם מן שער מהר"ן נגנצתו י"י דעטם העילוק הוא נכבדותה דברבא האסור כיון אלא מן השערים שפועל להפריש מנחה מן השערים ממחלת דבדיו ואומר הרי עלי מנחה חייב להביא דלאמר עשויה שולה כשאמר אלו הייתי יודע הייתי נודר כדך שמקריבין י"י חייב כדך שמקריבין משום דלאמר עשויה שולה מנחה מנחה י"י חלוצה לא אמר אלא הרי עלי מנחה אכל כלל האומר הרי

■■■■■

ז"כ. וכן' שבעת הפקדון נמי בירושלמי מ"ח לה לדרבנן דר"מ ותני עלה א"ר יוסי מקומות הרבה נעשו אותן כמינין הרבה ע"כ, וכולה סוגיין אולא הכי הכיחא שמעמא וכשמעמא דכלל ופרט ולכן נכלל ר"מ א"ר יוסי וס' עין מדינה אחת. ודין השבעות שהלוק מן הנדרים כח פ"ד הל' שבעות: וזו האומרת פ"ד ע"ל קריב עת קרבן ומאסר. פ"ק דנדרים (ט' ו) והרבה מקומות: ח' פ"ד אבות אלו ע"ל שבעות אלו ע"ל שבעות. וכן וכן וכו' (דף ק"ג ו) (דף ק"ד ו) (דף ק"ה ו):

התקלה

1 סוגיית הדף

משנה
 וכתב היכל דלוקר עליו הפירות שזכו עיקר הגדר ואח"כ כתב היכל דלוקר הרי הם על אסור וזו
 היין הנחמד בשנותיו וזה פשוט: ודע שחילקי להר"ש שכח בתשובה בל"ב סימן ד' ח"י"ג
 שחמך יאסר ייני על כל ישראל אם אעשה דבר פלוני ועבר ועשאו אינו נאסר שאינו יכול לאסור אם
 לאסור בקיום או בדבר גמור ע"כ. והלן אם בדברים מהוסיים צעיר אצל דעמא דעיקר הגדר הרי
 בהכפסה מ"מ פסיקא להדאמר דבר או אסור נאסר וכן גמי אם אסור דבר או אסור לפלוני נאסר
 בו. וכתב מדע שחם דשמי אומר כדו או אסור על דבריו לטון דרד והבא גמי אינו נאסר אלא כ"כ
 דלוקר בלשון דבר קיום ייני על כל ישראל אם אעשה כך אסור יאסר ייני על כל ישראל כי אין זה
 המאמר דבר ומזוהי מנאסר משמע דל המירו להר"ש אלא שחלוק הדיוקין יני נסך ייני. ובעל טורי
 והבא כדו להר"ש מ"ל דלוקר אסור יני מועיל יני אם על עמאן אלא לחאריס כל יני הוי משמעת
 הספקא לאסור אסור על נפשו יני בעל שמיא כחן ונהלא יני או דלא להכתוב דולא קף לחאריס
 יכול לאסור בלשון אסור ואין לורך להו להביא ראיא ודעיס יני רכ"ד כתב הטורו דהדאמר הרי אסור
 האסור בנחליא נאסור. עוד כתב בעל מ"ו ומהוסיים דבר תשובה לזה דמכתב הוי על כל ביהמה
 וטורי. והבא כדו תשובה להר"ש מיידי בשנותיו מהם שחמך יאסר ייני וזהו יני נסך וכן
 נראה עיקר. ודע שאף שמרן כפי ר"ם הביא משום מ"מ דהר"ש מ"מ בשלמא לא הביאה וכן הכר
 בעל הפסא לא הוסיים מנהלא לא חסו לא ועיין בגמרא ש"ח מ"א קפ"ב י"ט. (רא"ה עיין לקמן
 פקדוקי הלל) מ"א הרב המבאר ע"ה מהר"ק: (י)

כתב מרן ה"י ס"ט ע"ו בס' הרש"י"ו ח"ו' והבטוי' אחרת כתב שמתח' נראה שהיה דעון כלפי' שאם אמר בלשון דבר גלגלן שבעה שבעה ואסור נמי דכלל ענין וידינו לא היה חומר גדר לחול על דבר מזהו וחומר שבעה לחול על דבר שאין בו ממנו אבל מה שצונו וידינו היה כזה שבעה יס לו שהרי מתק' נראה וכו'. והמזה דברים נדרים חסר' דתנא דנדרים דמחשך חסא' עבירה חסא' על הרמזים חסא' חסא' ע"ה וכו'.

ו' אסדר על עצמו אבילה מן התאנים בו'. (א"ה נחבאר דבדרי הרב המחבר לעיל פ"ד מהל' שבעות דין א' יע"ש באורך):

מגדל

וירושלמי: בתב. הראב"ד ז"ל הגמ' לא אמרה כן כו': ואני אומר זו איני יודע מי שנאה אלא

מחני' ידענא פ' שבעות חניין גמרא מחני' קמייחא אפלוגמא דר"ע ורבנן דמוחיבנן אדרב פפא

מהא דחניא שני קונמות מלטרפוס שני שבועות אין מלטרפוס ר"מ אומר קונמות כשבועות ושקלין

הגמ' רבי אבהו בדקדכו מירבא נמרבא מחמי' לשכונות דמוי דבריה שנידריה אמוריה ושכונות מוסריות

2017-2018 2018-2019 2019-2020 2020-2021 2021-2022 2022-2023 2023-2024 2024-2025 2025-2026 2026-2027 2027-2028 2028-2029 2029-2030 2030-2031 2031-2032 2032-2033 2033-2034 2034-2035 2035-2036 2036-2037 2037-2038 2038-2039 2039-2040 2040-2041 2041-2042 2042-2043 2043-2044 2044-2045 2045-2046 2046-2047 2047-2048 2048-2049 2049-2050 2050-2051 2051-2052 2052-2053 2053-2054 2054-2055 2055-2056 2056-2057 2057-2058 2058-2059 2059-2060 2060-2061 2061-2062 2062-2063 2063-2064 2064-2065 2065-2066 2066-2067 2067-2068 2068-2069 2069-2070 2070-2071 2071-2072 2072-2073 2073-2074 2074-2075 2075-2076 2076-2077 2077-2078 2078-2079 2079-2080 2080-2081 2081-2082 2082-2083 2083-2084 2084-2085 2085-2086 2086-2087 2087-2088 2088-2089 2089-2090 2090-2091 2091-2092 2092-2093 2093-2094 2094-2095 2095-2096 2096-2097 2097-2098 2098-2099 2099-2100 2100-2101 2101-2102 2102-2103 2103-2104 2104-2105 2105-2106 2106-2107 2107-2108 2108-2109 2109-2110 2110-2111 2111-2112 2112-2113 2113-2114 2114-2115 2115-2116 2116-2117 2117-2118 2118-2119 2119-2120 2120-2121 2121-2122 2122-2123 2123-2124 2124-2125 2125-2126 2126-2127 2127-2128 2128-2129 2129-2130 2130-2131 2131-2132 2132-2133 2133-2134 2134-2135 2135-2136 2136-2137 2137-2138 2138-2139 2139-2140 2140-2141 2141-2142 2142-2143 2143-2144 2144-2145 2145-2146 2146-2147 2147-2148 2148-2149 2149-2150 2150-2151 2151-2152 2152-2153 2153-2154 2154-2155 2155-2156 2156-2157 2157-2158 2158-2159 2159-2160 2160-2161 2161-2162 2162-2163 2163-2164 2164-2165 2165-2166 2166-2167 2167-2168 2168-2169 2169-2170 2170-2171 2171-2172 2172-2173 2173-2174 2174-2175 2175-2176 2176-2177 2177-2178 2178-2179 2179-2180 2180-2181 2181-2182 2182-2183 2183-2184 2184-2185 2185-2186 2186-2187 2187-2188 2188-2189 2189-2190 2190-2191 2191-2192 2192-2193 2193-2194 2194-2195 2195-2196 2196-2197 2197-2198 2198-2199 2199-2200 2200-2201 2201-2202 2202-2203 2203-2204 2204-2205 2205-2206 2206-2207 2207-2208 2208-2209 2209-2210 2210-2211 2211-2212 2212-2213 2213-2214 2214-2215 2215-2216 2216-2217 2217-2218 2218-2219 2219-2220 2220-2221 2221-2222 2222-2223 2223-2224 2224-2225 2225-2226 2226-2227 2227-2228 2228-2229 2229-2230 2230-2231 2231-2232 2232-2233 2233-2234 2234-2235 2235-2236 2236-2237 2237-2238 2238-2239 2239-2240 2240-2241 2241-2242 2242-2243 2243-2244 2244-2245 2245-2246 2246-2247 2247-2248 2248-2249 2249-2250 2250-2251 2251-2252 2252-2253 2253-2254 2254-2255 2255-2256 2256-2257 2257-2258 2258-2259 2259-2260 2260-2261 2261-2262 2262-2263 2263-2264 2264-2265 2265-2266 2266-2267 2267-2268 2268-2269 2269-2270 2270-2271 2271-2272 2272-2273 2273-2274 2274-2275 2275-2276 2276-2277 2277-2278 2278-2279 2279-2280 2280-2281 2281-2282 2282-2283 2283-2284 2284-2285 2285-2286 2286-2287 2287-2288 2288-2289 2289-2290 2290-2291 2291-2292 2292-2293 2293-2294 2294-2295 2295-2296 2296-2297 2297-2298 2298-2299 2299-2300 2300-2301 2301-2302 2302-2303 2303-2304 2304-2305 2305-2306 2306-2307 2307-2308 2308-2309 2309-2310 2310-2311 2311-2312 2312-2313 2313-2314 2314-2315 2315-2316 2316-2317 2317-2318 2318-2319 2319-2320 2320-2321 2321-2322 2322-2323 2323-2324 2324-2325 2325-2326 2326-2327 2327-2328 2328-2329 2329-2330 2330-2331 2331-2332 2332-2333 2333-2334 2334-2335 2335-2336 2336-2337 2337-2338 2338-2339 2339-2340 2340-2341 2341-2342 2342-2343 2343-2344 2344-2345 2345-2346 2346-2347 2347-2348 2348-2349 2349-2350 2350-2351 2351-2352 2352-2353 2353-2354 2354-2355 2355-2356 2356-2357 2357-2358 2358-2359 2359-2360 2360-2361 2361-2362 2362-2363 2363-2364 2364-2365 2365-2366 2366-2367 2367-2368 2368-2369 2369-2370 2370-2371 2371-2372 2372-2373 2373-2374 2374-2375 2375-2376 2376-2377 2377-2378 2378-2379 2379-2380 2380-2381 2381-2382 2382-2383 2383-2384 2384-2385 2385-2386 2386-2387 2387-2388 2388-2389 2389-2390 2390-2391 2391-2392 2392-2393 2393-2394 2394-2395 2395-2396 2396-2397 2397-2398 2398-2399 2399-2400 2400-2401 2401-2402 2402-2403 2403-2404 2404-2405 2405-2406 2406-2407 2407-2408 2408-2409 2409-2410 2410-2411 2411-2412 2412-2413 2413-2414 2414-2415 2415-2416 2416-2417 2417-2418 2418-2419 2419-2420 2420-2421 2421-2422 2422-2423 2423-2424 2424-2425 2425-2426 2426

בענין נדרי שגגות ופתח

נדרים דף כה ע"ב. הנה הא דקיי"ל דנדרי שגגות מותרים בלא שאלה והפטור הוא מהאדם בשבועה צ"ע דבכל פתח אמאי צריך היתר חכם יהא מותר מדין נדרי שגגות, ומהו החילוק שיש בין נדרי שגגות לפתח שצריך דוקא היתר חכם.

ולכאורה נראה דבנדרי שגגות יש אומדנא גמורה דאדעתא דהכי לא נדר משא"כ בפתח, ומשום צריך שאלה, אבל אין נראה כן, דהרי מקור נדרי שגגות הוא משבועות (דף כ"ו ע"א) ושם קאמר היכי דמי שבועות שגגות כגון שבועתא דהכי אמר רב, וקאמר התם דילפינן מקרא דהאדם בשבועה, וקאמר שם כשם ששבועות שגגות מותרות כך נדרי שגגות מותרות, ומוכח דדין נדרי שגגות ילפינן משבועות שגגות, ושבועות יליף מהאדם בשבועה, ואי נימא דזהו דוקא היכא דאיכא אומדנא גמורה דלא נדר אדעתא דהכי, א"כ כה"ג כל קנינים ג"כ בטלים וא"כ מאי שנא נדרים ולמה צריך למילף מקרא, וע"כ דהילפותא הוא אפילו כי ליכא אומדנא דמוכח, דכל הקנינים כה"ג לא בטלי והכא ילפינן מקרא דבטל, וא"כ מאי שנא פתח דצריך היתר חכם.

ונראה דעיקר החילוק הוא, דבנדר שוגג הטעות היתה בעצם ועיקר הנדר, והיינו דבעצם הנדר לא היו פיו ולבו שוים, כגון דאמר הרי כולכם אסורים והיו שם אחיו או אביו, שלא היה בדעתו כלל עליהם לאסור אותם שדעתו היתה שכולם נכרים, א"כ בעצם הנדר נמצא הטעות וכה"ג מותר מדין האדם בשבועה, אבל פתח הטעות היא מסיבה אחרת חוץ מהנדר, דהיינו שאם היה יודע כך וכך לא היה נודר, אבל עצם הנדר נדר כמו שדעתו היתה, וזה לא נקרא שוגג, רק דהוי פתח דצריך שאלה. ולפי"ז יש ליישב דהיכא דאמר הנזיר לא הייתי יודע שהנזיר אסור ביין ואילו הייתי יודע לא הייתי נודר לא מיקרי שוגג, דהן אמת דקבלת יין היתה בשוגג דלא היתה כונתו כלל לאסור עצמו ביין, ועוד יותר משוגג דלא קיבל עליו כלל איסורי יין, אבל זהו רק מה שנוגע לקבלת יין, אבל בקבלת טומאה ותגלחת שם לא היה שוגג כלל בעצם הקבלה, שהרי יודע שאסור בהם וקיבל איסורים עליו, רק אומר אילו הייתי יודע שאהא אסור ביין לא הייתי אוסר בהם, א"כ זה הטעות היא מסיבה אחרת ולא מעצם הנדר, וכה"ג לא מיקרי טעות רק פתח, ולהכי פסקינן שפיר דאינו מותר מדין נדרי שגגות רק מדין פתח, ודוק בזה.

בענין מודר ומושבע מפי אחרים

נדרים דף פה ע"ב. רמב"ם (פי"ב מהל' נדרים ה"י) אמרה יקדשו ידי לעושיהן או שנדרה שלא יהנה במעשה ידיה אינו נאסר במעשה ידיה מפני שידי' משועבדין לו וכו' אבל צריך הוא להפריש שמא יגרשנה ותהיה אסורה לחזור לו, עכ"ל. עי' בכ"מ שהק' שהרי מע"י הוי דשלב"ע דאינו יכול לאסור רק באסרה ידים לעושיהן וכדמבואר בסוגיא דכתובות (דף נ"ט ע"א), א"כ הרי בלאו טעמא דמשועבדת לו אינו חל הנדר, ותירץ דלפי המסקנא דמשני שאני קונמות דקדוה"ג ניהו חלים אף על דשלב"ל יע"ש. אמנם קשה ע"ז דביבמות פ' האשה רבה (דף צ"ג ע"א) מיייתי מהא דר"ע אומר יפר דס"ל אדם מקנה דשלב"ל, משמע דלמ"ד אין אדם מקנה לא מהני, ועי' בתוס' קידושין (דף ס"ג ע"א ד"ה וידים) שכתבו כתי' הכס"מ, וצ"ב. והנה ברמב"ם (פ"ה מהל' שבועות ה"ד) כתב בד"א כשנשבע על דבר שאינו ברשותו כגון שנשבע ראובן על שמעון שלא ילך בסחורה וכו' אבל אם נשבע ראובן שלא יכנס שמעון בביתו ושלא יהנה מנכסיו ועבר שמעון ונכנס לביתו של ראובן ונהנה מנכסיו וכו', ושמעון חייב שעבר על דבר האסור לו לעשותו וכו' ע"ש. ובטור (י"ד סי' רל"ו) כתב ע"ז שאינו מוכן דכיון דשבועה הוי איסור גבירא איך יכול לאסור על חברו, ובלח"מ הקשה עוד דהרי בנדר עצמו ס"ל להרמב"ם בפ"ה מנדרים דהמודר אינו לוקה רק המודר, א"כ מ"ש בשבועה דהמושבע חייב דהרי לא עדיפא מנדר, ובנדר הרי המודר פטור, וצ"ע. והנראה בזה, דהנה באמת צ"ב, איך יכול לאסור דבר על חברו בנדר, דהרי נדר לא הוי כמו הקדש דאינו תלוי בהגברא כלל, ונגמר הדבר בהחלות של החפצא לבד, דזה שייך רק בהקדש ממש, משא"כ

בנדר נהי דהוי איסור חפצא אבל מ"מ הרי לא נגמר הדבר בחלות האיסור על החפצא לבד כ"א בצירוף הגברא, היינו דהחפץ נאסר על הגברא וכדכתיב בקרא לאסור איסור על נפשו, וא"כ איך יכול לאסור על חברו, מכיון שהגברא אינו ברשותו. והנראה דהנה בספרי זוטא (ריש פר' מטות) איתא אין לי אלא לאסור על עצמו לאסור על אחרים מנין ת"ל כל היוצא מפיו יעשה. הרי מבואר מהספרי דהוא קרא מיוחד לרבות שיכול לאסור נכסיו על חברו, ולפי"ז נראה דגם שבועה אף דהוא איסור גברא, אבל כיון דאיתרבי דיכול לעשות איסור על חברו יכול לאסור גם בשבועה, וגם שבועה איתרבי מקרא זה דקאי אנדרים ושבועות, והנה כ"ז הוא בנדר איסור שלא ע"י התפסה דבזה מצד הסברא לא היה יכול לאסור ורק משום ריבויא דקרא, משא"כ בנדר שע"י התפסה דדינו כהקדש דנגמר הדבר בחלות האיסור על החפצא, ואינו צריך לאיסור הגברא שפיר יכול לאסור על חברו מצד הדין, ולא צרכי לריבוי דקרא משום דהוי כמו הקדש ממש, וקרא קאי רק על נדרי איסור שלא ע"י התפסה.

ולפי"ז י"ל דהרמב"ם והטור אזלו לשיטתיהו, דלהרמב"ם דעיקר הנדר הוא שלא ע"י התפסה (עיין ברמב"ם פ"א מנדרים) וע"ז מרבין מקרא דיכול לאסור על חברו, וא"כ גם שבועה שהוא איסור גברא בכלל ריבויא, אולם לשיטת החולקים דס"ל דעיקר הנדר הוא ע"י התפסה, נמצא דלא נתרבה בהך ריבויא דיכול לאסור על חברו, רק בנדר שע"י התפסה יכול לאסור אבל לא בשבועה שהוא איסור גברא, וזוהי שיטת הטור.

אמנם אכתי תיקשי קושית הלח"מ למה חייב המושבע, ולפמ"ש תיקשי יותר כיון דהא דיכול לאסור על חברו בשבועה ונדר תרווייהו מחד קרא נפקא, וא"כ מ"ש דבנדר חייב המדיר ובשבועה המודר, וצ"ב. ואשר יראה בזה דהנה מצינו בשבועת הפקדון ושבועת העדות דחייב במושבע מפי אחרים, והא דבשאר שבועות ליתא להך דינא, אין הפירוש משום דחלוקים בעיקר דינם, דהרי כולם מאיסורא דשבועת שקר, רק שבשאר שבועות לא חלה השבועה כלל במושבע מפי אחרים, ואם אך מצינו אופן דתחול השבועה יהיה חייב גם בשבועת אחרים, ולפי"ז נראה מכיון דנתרבה דיכול לאסור נכסיו על חברו וחל על חברו איסורא דשבועה, א"כ חייב המושבע כדן מושבע מפי אחרים, וכמ"ש דעיקר חיובא דשבועת אחרים שייך גם בכל השבועות, משא"כ בנדר דל"מ שיהא חייב במודר מפי אחרים, וע"כ פסק הרמב"ם דהמודר פטור. והנה עיקר טעמא דא"א מקנה דשלב"ל הוא דעל דבר שלב"ל ל"ה בעלים, ואין לו דין הקנאה, ולפי"ז שייך זה רק בקנינים והקדשות, היכא דכח הקנאה שיש לו על החפץ הוא מחמת דהוי בעלים על החפץ, משא"כ בדינא דנדר איסור כפמ"ש דהוא דין מיוחד הנלמד דיכול לאסור נכסיו על חברו כמו דיכול לאסור איסור על נפשו, ואי"ז בכלל מחמת דין בעלים על נכסיו, ורק דנכסיו חברו על חברו אינו יכול לאסור, וע"ז הרי מהני מה דבשעת חלות האיסור בא לעולם והוי הנכסים שלו וע"כ יכול לאסור על חברו ול"ש לדינא דא"א מקנה דשלב"ל כלל.

ולפי"ז הרי יתבאר היטב דברי הרמב"ם דפסק דיכול לאסור מע"י אף דהוי דשלב"ל, דהרי כפימ"ש בשיטת הרמב"ם דאיתרבי דיכול לאסור על חברו, ע"כ יכול לאסור אף דשלב"ל ומה דמבואר בסוגיא דכתובות (דף נ"ט ע"א) דלמ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל ל"מ לאסור כ"א ביקדשו ידים לעושיהן, נראה דהסוגיא מיירי בנדר שע"י התפסה דנדר כזה לא איתרבי מקרא, והוי כמו כל הקדש דעלמא דא"י להקדיש דשלב"ל, ולפי"ז נראה דמש"כ הרמב"ם יקדשו ידים לעושיהן, לא קאי דוקא על הקדש כ"א גם על נדר שע"י התפסה שדינו כהקדש ממש דלא חל על דשלב"ל, רק באומרת יקדשו ידי לעושיהן, והוכחה לזה מהא דכתבה הרמב"ם בהל' נדרים ולא בהל' הקדש, ודו"ק. [א"ה, ע"ע בגני הגר"ח סי' פז ובחידושי הגר"ח ריש נדרים ובחידושי הגר"ז נזיר דף סב ע"ב].

(קובץ "תורה אור" ישיבת מיר שנחאי, סיון תש"ו)

בענין תענית ששבת ואכל

ירושלמי נדרים פ"ח ה"א. ממה שמבואר בתענית (דף י' ע"ב) דמשלים תעניתו אם שכח ואכל, מוכח דהיום אסור באכילה ולא רק דאיכא חיוב תענית, ומ"מ ליכא דינא דשיעורים לחולה כיון דמכל מקום אינו אסור באכילה.

ו. טור (סוף סימן) כס
אזי הר"ש כלל י"ב
[סימן ה; רבי יוסף נח
י' ח"ג ק"א, א' כס"ד דוד
הנדר:
(*) פירוש, כיון שאמר
דך קנס, י' להחמיר על
העם הארץ שצריך להסיר
הנדר:
רו א. משנה ר"ש
נדרים (נמשל ש' ב' כ);
ב. כשמואל וברכה ש' דף
ה' ע"ב ש"ס שאינם
מוכחות לא הו"ן י"ס
וכן כתבו הרמב"ם בפרק
א' הלכות נדרים ד' כ"ג
והר"ש ש' כס"ק
פ"א סימן ב' וכתב א"ג
דשלה נדר (פ"א, א)
גרסין איפכא א', גירסא
דלכא עיקר (וכן פסק הר"ן
נדרים ה' ב' ד"ה וק"ל):

ציונים לרמ"א
עם ציונים מהש"ך

א. תשובות הרשב"א שם;
ד. תשובות הרשב"א שם
ורבי"ש [סימן תל"ג ד"ה
ולקן];
ה"י סיף ד' בהגה;
רו א' (ד"ר) [נדרים ג' א' ד"ה
שאי אולן] בשם יש גורסין
ועיין [ש"ך] סיף ב'.

נקודות הכסף

רה א' [פ"ז ס"ק ד' כב
קדמו ה"ח] [נמשל ש' ד"ה
ואל] ועיין מה שכתבתי
בש"ך סיף ו' [ו];

הגהות והערות

א. נמחק במהדורת אמ"ד
תקל"ט, וכלל:
רו א' לפני נדר הגירסא
כמו נדרים, והר"ש ע"ז
מסקן בקדושת פ"א סימן ב'
דגירסא נדר היא כמו
נדרים. נס' מוספות ט"ר ש'
ד"ה אש, כתבו שהגירסא
"כלל אמר הו"ן י"ס" היא
הפוסק והשנועט:
ב. הסוגיים העגולות
דפוס:
ג. עין ב"י סוף עמוד ש'
שדיק ק' מלשון הרמב"ם
נדרים א', כ:

יין נסך אם אעשה דבר פלוני ועשאו לא נאסר כיון שלא התפסו
דבר הנדור, עכ"ל, משמע דלכא לא נאסר כיון דאמר יין נסך
שהוא דבר האסור, אבל אמר יאסר ייני אע"ג שלא הזכיר עלי
אסור. ולי נראה דאע"ג דאסר ככר זה אסור עלי הו"נ נמי
נדר, היינו משום דכתיב [נמשל ג. א]
לאסור יאסר על נפשו, אבל
לאסור על כל ישראל אינו יכול
לאסור אם לא בקונס, ולזה כתב
הטור דוקא משום שהזכיר יין נסך
מותר שאסר לא כן היה אסור לדידה,
ודין זה הוא בתשובת הר"ש ש'
ד"ה א. עוד י"ל דבתשובת הר"ש
ד"ה ד' מיייר בשכונתו כמה שאמר
יאסר ייני ויהא יין נסך, וזה נראה
עיקר: ח' יש אומרים. דאע"פ
שאין ההחמקה אלו מדין, מכל
מקום יכול הוא לקבל על עצמו,
שכמו שצ"ח דין יכולים לענוש
ולהחמיר לפעמים יותר מדיו כפי
צורך השעה, כן הוא על עצמו כמו
צ"ח דין ויכול לקבל עליו כל אותן
התחמקות, ריב"ש [סימן תל"ג ד"ה
ולקן]: ויש מתירין. כיון שלא
התפסו דבר הנדור: י' ואפי"ו.
הבי בעם הארץ יש דהתירו.
כלומר להחמיר נדרו על ידי שאלה,

דיני ידות הנדרים וכו' ה' פעיפס:
א. [א] ידות (פירוש ידות שהתחיל לנדור ולא גמר
הדבור ואף על פי כן הוא נאסר כאילו גמר כל הדיבור
כאדם שאוחז ביד הכלי ועל ידי כך משתמש בכלי כאילו
אחז בו בעצמו, ב"י ריש הסימן) נדרים בנדרים [ב] והוא
שיהו מוכחות קצת על הנדר כיצד האומר לחבירו
מודרני ממך [א] שאיני אוכל לך או מופרשני ממך שאיני
אוכל לך או מרוחקני ממך שאיני אוכל לך אסור לאכול עמו: [הגה] א' [ד] ויש אומרים
דאפילו אמר ב' [א] שאני אוכל לך נאסר לאכול עמו: [ה] אבל אם אומר שאיני אוכל
והשתא כולן כעם הארץ דמי ונהגין זו אסור, צ"י [נמשל ש' דבור ראשון] כס' תשובת הרשב"א [פ"א סימן שד]:

רו א' ויש אומרים דאפילו אמר שאני אוכל לך. נלא י' נאסר לשונות, אסור, דהכי קאמר מודרני ממך כשאוכל לך: ב' שאני
אוכל לך בא"ו דשונות כו'. אבל אמר שאני אוכל לך לחוד, או שאני טועם לך לחוד, לא אמר כלום, ואם מסרין זו לאכול
הו"נ הוכחה כיון (דלא) [א] אמר לא אכילנא ואמר שאוכל לך, ר"ל מה שאוכל לך קונס ואסור. ואם אמר מודרני ממך או שאר הלשונות
ואמר אם אוכל לחוד ולא אמר לך, יש שפסק דאסור, דאע"ג דאסר שאני אוכל או שאני טועם נלא לך אינו כלום, כאלו שאמר
מודרני ממך או שאר הלשונות עמו אע"ג דלא אמר לך, אסור. ויש מי שפסק דמיון דלא אמר לך אינו כלום, וכן כתבו הרמב"ם [נדרים
א, ב] והר"ש [שם פ"א סימן ב] (וכן כתב הר"ן ש' ה' ב' ד"ה אמר רבא וכן נראה דעת הטור עמוד ש' והפוסקים) * ואם אמר שאני אוכל
ערך לחם למהריק"ש

רו סיף א' שאיני אוכל לך. הכי גרס הרמב"ם [נדרים א', כג] צ"ד:

ביאור הגר"א

ליה למימר אוכל לך, ויותר נראה גירסא זו, דלגירסא שאיני מנא ליה דיד לנדר,
דלא לשבועה, דאי אפשר לומר דאמר קונס, דאם כן נדר גמור הוא, ודחק
עצמו כגון דאמר, ומכל מקום הואיל לא קאמר שאני, לא הו"נ נדר גמור ולשון
שבועה הוא. ומכל מקום דאי שאני יותר נראה, ולשיטת הר"א דוקא דאמר
שאני, ולשון חרב תמורה כמה שכתב דאפילו, ואף לשיטת הר"ן הו"נ ליה למימר
דכל שכן כו'. ועיין מה שכתבתי בסוף ד' [פ"ק ב]: [ה] ויש אומרים א"כ אם ב'.
דלא כסלקא דעתא [נשם א] אלא כמסקנא כשמואל [נשם ע"ב], הר"ש [שם
פ"א סימן ב]. וצריך עיון הא בביריתא שם מפורש בהדיא דשאני אוכל לחוד
אסור כמו שכתב ד' ב', ואין לומר דהביריתא סבירא ליה דאין צריך דייס
מוכחות, הא דיוקא דשמואל [נשם ה, ב] מלך שייך ג"כ אבריתא (עיין במוספות
שם ד"ה ממני קשימיה) ועיין מה שכתבתי למטה [פ"ק ב]:

באר היטב

יש סימן ר"ד לשון אסור הו"נ נמי נדר, ואפשר דהר"ש סבירא ליה לשון
אסור אינו מועיל כי אם על עצמו אבל לאחרים לא, וכן הוא משמעות
הפסוק לאסור יאסר על נפשו, ומדומה דהך משנה לא דמסקנא היא על
כן לא הביאה הטור. עכ"ל:

רו א' ויש אומרים. דהכי קאמר מודרני ממך כשאוכל לך, [ש"ך ס"ק א]:

גליון מהרש"א

הרשב"א [פ"א סימן טא] האומר לחבירו אני אוסרך צ"ח שדור צו, הו"נ שפיר דבר
שם צו ממש:

אוצר מפרשים

וכיון שכן היה הוא כחשוד לאותו דבר, ומכל מקום העלה דמאן ולהבא שחיתו
כשרה בהשתתפות עמו אחר משוחטי הקהל. ועיין לעיל סימן א' סיף ו' [א]
[נאמר מפרשים ס"ק כח]. ועיין תשובת תומת ישרים סימן י"ז [ו] [ותשובת (מהרי"ל)
[מהרי"ל בן לב] [ח"א] סימן (מ"א) [מגן] [ומהרי"ט] [ומב"ר] [ח"א] סימן ר"מ [תורת
מדרש] גלאנטי סימן ע"ד:
רו א' [פ"א סימן ב] ואם אמר שאיני אוכל לך אלא דוקא כשאוסר החפץ בנדר
וזה אסור עצמו על החפץ וכו', כצ"ל. ומה שכתב להדין וזה אסור החפץ
על עצמו, הוא טעות סופר:

(צ"ח ב"ח)

(ד) ויש מתירין. הוא דעת הר"ש [כלל י' סימן ה] שהביאו הטור
כאלו בסוף הסימן. והבי"י [נמשל ש' ד"ה כהן] הביא עוד תשובת
הר"ש [שם סימן ד] ח"ל, מי שאמר יאסור ייני על כל ישראל אם
אעשה דבר פלוני, ועבר ועשאו, אינו נאסר שאינו יכול לאסור אם
לא שאסרו בקונס או דבר הנדור,
עכ"ל. ויש לתמוה הא כתב הטור
יש סימן ר"ד לשון אסור הו"נ
נמי נדר, וכן כתבו נהד"ל בסימן
ר"ד שאלסר אסור על חבירו נלשון
אסור. ואפשר דהר"ש סבירא ליה
לשון אסור אינו מועיל כי אם על
עצמו אבל לאחרים לא, וכן הוא
משמעות הפסוק [נמשל ג. א] לאסר
יאסר על נפשו, ומדומה דהך
משנה לא דמסקנא היא על כן לא
הביאה הטור א': [ה] ואפי"ו

הבי בעם הארץ יש דהתירו
כו'. פירוש, כיון שאמר דך קנס
וכמו שכתב צ"י [שם ד"ה ח] כס' (ריב"ש) [הרשב"א] [ש"ח ח"ג סימן
שד] על כן הכריע רמ"א כאלו
להחמיר בעם הארץ:

אובל לך או מרוחקני ממך שאיני אוכל לך אסור לאכול עמו: [הגה] א' [ד] ויש אומרים
דאפילו אמר ב' [א] שאני אוכל לך נאסר לאכול עמו: [ה] אבל אם אומר שאיני אוכל

והשתא כולן כעם הארץ דמי ונהגין זו אסור, צ"י [נמשל ש' דבור ראשון] כס' תשובת הרשב"א [פ"א סימן שד]:

רו א' ויש אומרים דאפילו אמר שאני אוכל לך. נלא י' נאסר לשונות, אסור, דהכי קאמר מודרני ממך כשאוכל לך: ב' שאני
אוכל לך בא"ו דשונות כו'. אבל אמר שאני אוכל לך לחוד, או שאני טועם לך לחוד, לא אמר כלום, ואם מסרין זו לאכול
הו"נ הוכחה כיון (דלא) [א] אמר לא אכילנא ואמר שאוכל לך, ר"ל מה שאוכל לך קונס ואסור. ואם אמר מודרני ממך או שאר הלשונות
ואמר אם אוכל לחוד ולא אמר לך, יש שפסק דאסור, דאע"ג דאסר שאני אוכל או שאני טועם נלא לך אינו כלום, כאלו שאמר
מודרני ממך או שאר הלשונות עמו אע"ג דלא אמר לך, אסור. ויש מי שפסק דמיון דלא אמר לך אינו כלום, וכן כתבו הרמב"ם [נדרים
א, ב] והר"ש [שם פ"א סימן ב] (וכן כתב הר"ן ש' ה' ב' ד"ה אמר רבא וכן נראה דעת הטור עמוד ש' והפוסקים) * ואם אמר שאני אוכל
ערך לחם למהריק"ש

רו סיף א' שאיני אוכל לך. הכי גרס הרמב"ם [נדרים א', כג] צ"ד:

[א] יש כו' ויש כו' [נמשל ש' דבור ראשון] כס' תשובת הרשב"א [פ"א סימן שד]:
רו א' ויש אומרים דאפילו אמר שאני אוכל לך. נלא י' נאסר לשונות, אסור, דהכי קאמר מודרני ממך כשאוכל לך: ב' שאני
אוכל לך בא"ו דשונות כו'. אבל אמר שאני אוכל לך לחוד, או שאני טועם לך לחוד, לא אמר כלום, ואם מסרין זו לאכול
הו"נ הוכחה כיון (דלא) [א] אמר לא אכילנא ואמר שאוכל לך, ר"ל מה שאוכל לך קונס ואסור. ואם אמר מודרני ממך או שאר הלשונות
ואמר אם אוכל לחוד ולא אמר לך, יש שפסק דאסור, דאע"ג דאסר שאני אוכל או שאני טועם נלא לך אינו כלום, כאלו שאמר
מודרני ממך או שאר הלשונות עמו אע"ג דלא אמר לך, אסור. ויש מי שפסק דמיון דלא אמר לך אינו כלום, וכן כתבו הרמב"ם [נדרים
א, ב] והר"ש [שם פ"א סימן ב] (וכן כתב הר"ן ש' ה' ב' ד"ה אמר רבא וכן נראה דעת הטור עמוד ש' והפוסקים) * ואם אמר שאני אוכל
ערך לחם למהריק"ש

(ה) דהתירו. פירוש, להחמיר נדרו על ידי שאלה, והשתא כולן כעם הארץ
דמי ונהגין זו אסור, צ"י [נמשל ש' דבור ראשון] כס' תשובת הרשב"א [פ"א סימן שד]:

רו א' ויש אומרים. דהכי קאמר מודרני ממך כשאוכל לך, [ש"ך ס"ק א]:

גליון מהרש"א

הרשב"א [פ"א סימן טא] האומר לחבירו אני אוסרך צ"ח שדור צו, הו"נ שפיר דבר
שם צו ממש:

רו א' ויש אומרים. דהכי קאמר מודרני ממך כשאוכל לך, [ש"ך ס"ק א]:

הרשב"א [פ"א סימן טא] האומר לחבירו אני אוסרך צ"ח שדור צו, הו"נ שפיר דבר
שם צו ממש:

בחילוק בין נדר בהתפסה לנדר שלא בהתפסה

ג. אולם יש לומר בזה ביותר, דבאמת צ"ע כל דברי הר"ן דמה הוצרך כאן לחלק בין נדרי הקדש לנדרי איסור ומה זה שייך למשנה.

ונראה לבאר בזה ע"פ מה שאמר הגר"ד [שמעתי מאחד מתלמידיו המובהקים], ליישב דברי החשובות הרא"ש ממש"ק עליו המל"מ, דו"ל הרא"ש (כלל י"ב ד'), אם אסר יינו על כל ישראל אם יעשו דבר פלוני ועברו ועשו אינו נאסר מפני שאינו יכול לאסור אלא א"כ אסור בקונם או בדבר הנדור. ותמה ע"ז המל"מ דמאי טעמא לא נאסר רק כשאומר לשון קונם, והרי הרא"ש פוסק להלכה נדר חל גם בלא התפסה, ואף דבפירושו בריש מכלתין סובר דעיקר הנדר הוא רק בהתפסה, אבל בפסקיו בשבועות פסק מפורש דיש גם נדר שלא בהתפסה.

ותיר"ן בהקדם מה שייסד הגר"ח דאין שני עיקרי הנדרים נדר בהתפסה ושלא בהתפסה חלוקים רק בדין קבלת הנדר אם מקבל בלשון איסור או בלשון התפסה, אלא הם חלוקים בעיקר יסודם, נדר שלא בהתפסה הוא רק דינים של איסורים, [והיינו דבוודאי דהוי איסורי קודש אבל מ"מ זה רק איסורים של קודש], משא"כ נדר בהתפסה הוא ממש דין הקדש דחל חלות הקדש של קונם, ואף דבוודאי אין זה כמו הקדש של קדושת בדה"ב או קרבן, דשם נעשה לממון גבוה, אבל מ"מ חל חלות דין הקדש של קונם. וכן מבואר בר"ן בשבועות כמה שכתב בגדר דין נדר בהתפסה, דהוא מדין דקודש עושה חילופין ומבואר מדבריו שדין נדר בהתפסה הוא דין הקדש.

וחילוק זה מבואר בדברי המל"מ שם שכתב דרק בנדר בהתפסה דהוא כהקדש יש בזה הדין דיש מעילה בקונמות, משא"כ נדר שלא בהתפסה הוא רק דיני איסור אין בזה הדין דמעילה בקונמות.

בביאור דעת הרמב"ם נדר שלא בהתפסה חל על לא בא לעולם

ד. וע"פ יסוד זה יישב דעת הרמב"ם (פ"ב מגדרים ה"י) דכתב שם, וז"ל אמרה יקדשו ידי לעושיהן או שנדרה שלא יהנה במעשי ידיה אינו נאסר במעשי ידיה מפני שידיה משועבדין לו אע"פ שאמרו השחרור והחמץ וההקדש מפקיעין השעבוד עשו חכמים חזוק לשעבוד הבעל שאינה יכולה להפקיעו

תירצו בתוס' דמ"מ כיון שאסר ישיבתה עליו אע"פ שאין בו הנאה חל, ולפי"ז אמר קונם זריקת צרור לים עליו אסור אע"פ שאין לו בזריקתו הנאה אסור לזדקן.

ומבואר חידוש דאף שבנדריים צריך חפצא בשביל האיסור גם זה נקרא חפצא, ובודאי שאין אוסר את הזריקה בעצמה אלא אוסר את הצרור לזריקה.

והנה מצינו חילוק בראשונים בטעם מה שיכול לאסור זריקת צרור, דהריטב"א שם כתב דהטעם משום דאחשביה, אולם הר"ן לא הזכיר סברא זו. אלא נראה מדבריו דגם בלא"ה יכול לאסור אפי' שאין זה הנאה. והנה אף שבהקדש פשוט שאינו יכול לאסור זריקת צרור כיון דאין זה הנאה, מ"מ מבואר בזה דחלוק איסור הקדש מאיסור קונם, וכמו שנתבאר לעיל, דבקונם הוא מטיל את האיסור וממילא יש בכוחו גם לאסור זריקת צרור.

[והנה מסתבר דגם לדעת הר"ן לא יהיה מעילה בכה"ג אפי' למ"ד יש מעילה בקונמות, דמעילה שייך רק כמו בהקדש בהנאה, אבל זריקת צרור הוא רק איסור של נדר ול"ש בזה מעילה].

אולם התוס' בר"ה נסתפקו בדין זה, וכן הרשב"א להלן כתב שדין זה צ"ע, וכתבו התוס' דאפשר דאין ראייה מהסוגיא להלן, דרק לאסור ישיבת סוכה מצינו שיכול, כיון דבישיבת סוכה יש הנאה, ורק דיש היתר להנות משום דמצות לאו להנות נתנו ע"ז מועיל מה שאומר ישיבת סוכה עלי, לסלק ההיתר דמצות לאו להנות נתנו, אבל א"א לאסור דבר שאינו בו הנאה כלל.

ועכ"פ א"כ יש להעיר בדברי הר"ן דלמה לא כתב נפק"מ זו בין נדרי איסור לנדרי הקדש לגבי לאסור זריקת צרור.

ולכאנ' אין זה קשה כ"כ, די"ל דגם נפק"מ זו נכלל בנפק"מ שכתב הר"ן דבנדרי הקדש אינו יכול לחלק את האיסור שיהיה רק לאדם אחד ואילו בנדריים יכול לחלק, דהרי נתבאר דיסוד החילוק בין נדרי הקדש לנדרי איסור בזה, הוא משום דבהקדש המקדיש עושה רק את חלות ההקדש וממילא דנעשה אסור מכת מה שהוא הקדש, משא"כ בנדרי איסור הוא מטיל את האיסור וממילא הוא הבעלים לפרט את האיסור, ומהאי טעמא גם יכול לאסור זריקת צרור כמבואר דכיון שהוא מטיל את האיסור יש בכוחו לעשות איסור גם על זריקת צרור.

בביאור דעת הרמב"ם דגם בשבועה יכול לאסור על אחרים ה. וע"פ יסוד זה ביאר עוד הגר"ח מה שחידש הרמב"ם דגם בשבועה יכול לאסור על אחרים, דו"ל (פ"ה משבועות ה"ד) כמה דברים אמורים בשבועה על דבר שאינו ברשותו כגון שנשבע ראובן שלא ילך בסחורה וכו', אבל אם נשבע ראובן שלא יכנס שמעון בביתו ושלא יהנה מנכסיו ועבר שמעון ונכנס לביתו של ראובן ונהנה מנכסיו וכו' ושמעון חייב שעבר על דבר האסור לו לעשותו. ובטור (יו"ד סי' רל"ו) כתב ע"ז שאינו מוכן דכיון דשבועה הוי איסור גבירא איך יכול לאסור בשבועה על חברו, והיינו דכל מה שיכול לאסור על אחרים הוא משום דחל בחפצא, אבל בשבועה שהוא איסור גבירא איך יכול לאסור על אחרים.

וביאר הגר"ח דלפי המבואר דנדר שלא בהתפסה זה רק דיני איסור, ואין זה חלות כמו הקדש, א"כ צ"ב דמאי טעמא יכול לאסור גם על אחרים, והרי כיון שזה רק דיני איסורים והוא רק דין איסור על הגבירא ולא חלות דין בגוף החפצא איך יכול לאסור על אחרים, ואף שגם לדבריו הוא עושה איסור בחפצא שמיוחד שלא ישתמשו בו, מ"מ הדין איסור חל רק לגבי הגבירא דאין גמר באיסור אלא לגבי הגבירא, וכמו שכתוב בתורה לאסור אסר על נפשו, וא"כ איך יכול לאסור על אחרים.

ובע"כ צ"ל ע"פ מה דאיתא בספרי זוטא (ריש פר' מטות) אין לי אלא לאסור על עצמו לאסור על אחרים מנין ת"ל כל היוצא מפיו יעשה. והיינו שנתיחדש כאן חידוש דיכול לאסור גם על אחרים אף בנדר שלא בהתפסה דהוא איסור על הגבירא ואין זה גמר חלות דין בחפצא.

ולפי"ז יש לבאר גם דברי הרמב"ם דסובר דגם בשבועה יכול לאסור על אחרים, דכמו דבנדר שלא בהתפסה אף שהוא רק דיני איסור על הגבירא מ"מ נתיחדש מהקרא דיכול לאסור על אחרים, והיינו שנתיחדש כח מחודש לאסור על אחרים שלא מכח האיסור בחפצא, וא"כ אותו הכח נתיחדש דגם בשבועה יכול לאסור על אחרים, דמאותו הפסוק נתרבה גם שבועה.

והטור שהקשה על הרמב"ם, הולך לשיטתו שסובר שעיקר הנדר הוא רק בהתפסה, ומה שמועיל גם כשאין אומר התפסה הוא רק מדין יד והוי כמו שאומר נדר בהתפסה, ולפי"ז לא מצינו חידוש דין שיכול לאסור על אחרים אף שהוא איסור גבירא, אלא דרך

מפני שהוא מדבריהם, אבל צריך הוא להפר שמא יגרשנה ותהיה אסורה לחזור לו.

ותמוה מאד דהא בגמ' מבואר דאם אוסרת המעש"י עצמם לא חל הנדר דהוי דבר שלא בא לעולם ולא חל הנדר, אלא רק באופן שאוסרת ידיה למעשיהם חל הנדר, ואיך כתב הרמב"ם דגם כשאוסרת המעש"י חל הנדר.

ותירין הגר"ח שסובר הרמב"ם דמה שמבואר בגמ' דא"א לעשות נדר על דבר שלא בא לעולם זה רק בנדר בהתפסה אבל נדר שלא התפסה חל אפי' על דבר שלא בא לעולם. ומשום דחלוק גדר דין נדר בהתפסה מדין נדר שלא בהתפסה כמבואר, דנדר בהתפסה הרי זה כמו גדר הקדש, משא"כ נדר שלא בהתפסה הוא רק דיני איסורים.

ולכך חלוקים גם לגבי דין דבר שלא בא לעולם דרך נדר בהתפסה דהוי זה כמו חלות הקדש זה לא חל על דבר שלא בא לעולם, משא"כ נדר שלא בהתפסה דזה הוי חלות של איסורים זה חל אפי' בדבר שלא בא לעולם, כיון שאינו עושה דין הקדש בחפצא.

ואין להקשות דמ"מ איך יכול לאסור על לא בא לעולם והרי בנדרים צריך חפצא לאיסור ואם החפץ עדיין לא בא לעולם איך שייך לאסור החפצא. אולם זה לא קשה דכמו דיכול לאסור על עצמו חפץ שלא בא לעולם ואין זה חסר בחפצא, כיון שאוסר את החפץ אח"כ לכשיבוא לעולם ואז יהיה חפצא, כמו כן גם כשאוסר על חברו לא בא לעולם חשיב חפצא.

ולפי"ז מיושב היטב דברי הרמב"ם שכתב דיכולה לאסור גם מעשי ידיה וקשה על דבריו מהגמ' דמבואר דא"א לאסור מעשי ידיה דהוי דבר שלא בא לעולם, דהרמב"ם איירי בכה"ג דלא עשתה נדר בהתפסה אלא עשתה נדר שלא בהתפסה ונדר שלא בהתפסה חל גם בדבר שלא בא לעולם. וזה מדוקדק מאד בלשונו של הרמב"ם דו"ל האשה שאמרה "יקדשו ידי" לעושיהן, או שנדרה "שלא יהנה במעשי ידיה", דכשכתב יקדשו ידי והיינו דין נדר בהתפסה כתב שאמרה יקדשו ידי, דנדר בהתפסה שלא חל בדבר שלא בא לעולם ולכן בע"כ צריך לומר שאמרה יקדשו ידי, אבל כשכתב שאמרה לא יהנה ממעשי ידי, דזה הוי דין נדר שלא בהתפסה בזה לא צריך שתאמר יאסרו ידי אלא יכולה לאסור גם את המעשי ידים עצמם, דנדר שלא בהתפסה חל אפי' בדבר שלא בא לעולם.

בנדר עם התפסה שהוא חלות כמו הקדש שעושה דינים בחפץ ממש יכול לאסור על אחרים, אבל דיני איסור על הגברא לא מצינו שיכול לאסור על אחרים, דלדבריו אין דרשא מיוחדת שיכול לאסור על אחרים, אלא מסברא יכול לאסור על אחרים כיון שחל דינים בחפץ, ולכך הקשה על הרמב"ם דמהכ"ת דשבועה שהוא איסור גברא יוכל לאסור על אחרים.

ו. ועפ"י יש ליישב היטב דברי התשובות הרא"ש, ד"ל דהרא"ש חולק על הרמב"ם ואינו סובר החידוש שנתחדש דיכול לאסור גם בנדר שלא בהתפסה על אחרים, אלא רק בנדר בהתפסה דהוא חלות בחפץ יכול לאסור על אחרים, אבל נדר שלא בהתפסה שאין זה אלא דיני איסור על הגברא י"ל שאינו יכול לאסור על אחרים. וזה מה שכתב הרא"ש דאינו יכול לאסור על ישראל א"כ אומר לשון קונם, דכוונתו דלאסור על אחרים צריך התפסה דווקא, אבל בלא התפסה אף שיש נדר בלא התפסה מ"מ א"א לאסור על אחרים בזה.

והנה עיי"ש במל"מ שם שהביא מה שכתב הט"ז לתרץ דעת הרא"ש, וז"ל דהרא"ש ס"ל דלשון איסור אינו מועיל כי אם על עצמו אבל על אחרים לא, וכן משמעות הפסוק לאסור איסור על נפשו, ע"כ. ואפשר דכוונתו לחלק כמש"נ, דאם אמר לשון איסור הוי נדר שלא בהתפסה והוא דין נדר מיוחד ונתחדש רק לאסור על עצמו ולא על אחרים.

אולם י"ל דאה"נ שמדין נדר שלא בהתפסה אין יכול לחול על אחרים, אבל מ"מ למה לא נעשה ממילא נדר בהתפסה מדין ידות, דכמו לפי שיטת הראשונים שסוברים דעיקר הנדר הוא רק בהתפסה, אעפ"כ גם כשאינו עושה התפסה חל נדר בהתפסה מדין ידות, ה"ה גם בכה"ג שאסר על אחרים בנדר שלא בהתפסה, דאף שאינו יכול לחול מדין נדר שלא בהתפסה, יעשה מדין יד נדר בהתפסה ויאסר על אחרים.

והביאור בזה פשוט, דדין ידות שייך רק כשלא אמר לשון גמור של נדר, אבל כשאמר לשון גמור שלא נדר ל"ש דין ידות. וכמו כן מבואר מדברי המל"מ (מעילה פ"ד ה"ט) שדן אם הדין מעילה בקונמות הוא רק בנדר בהתפסה אבל לא בנדר שלא בהתפסה, ולכאור' גם שם נקשה כן דכל נדר שלא בהתפסה יעשה לנדר בהתפסה מדין ידות וממילא יהיה דין מעילה. אלא

הביאור בזה פשוט, דדין ידות נתחדש רק כשהנדר לא נגמר, דהדין יד מועיל להשלים את הנדר, ורק להוסיף מה שמעכב בנדר, אבל אין בדין ידות להוסיף גם דברים שאינם מעכבים בנדר. והטעם דאין הביטוי מוכיח ע"ז שרוצה שיהיה עוד דינים בנדר שלא מעכבים בנדר. ולכך כיון דיש נדר גם בלא התפסה, אין ע"ז דין יד שיהיה גם נדר בהתפסה. ואפי' אם הוא רוצה בלבו לעשות נדר בהתפסה ואפי' באופן שיהיה אומדנא דמוכח שרוצה לעשות נדר בהתפסה, ג"כ לא יועיל, דהרי בנדר צריך ביטוי שפתים, ומה שנתחדש בדין ידות, שיד נחשב לביטוי שפתים הוא רק לגבי מה שצריך לנדר, אבל לא להוסיף דברים שלא מעכבים בנדר. והנה שם זה פשוט. אבל בכה"ג של התשובות הרא"ש הוא חידוש יותר, דבאופן זה אם לא נעשה דין נדר בהתפסה לא יחול הנדר כלל, וא"כ היה אפשר לדון דיש כאן יד שרוצה לעשות נדר בהתפסה שיחול על אחרים ג"כ, אבל מ"מ גם בזה נראה דל"ש דין ידות, דדין ידות נתחדש רק בכה"ג שחסר גוף לשון הנדר אבל כאן שלא חסר בלשון הנדר דהרי יש נדר גם בלא התפסה, ורק מצד אחר אין מועיל מפני שא"א לאסור על אחרים בלא התפסה, א"כ אין זה דין יד, אלא נשאר נדר בלא התפסה עם פסול בנדר שא"א לאסור על אחרים.

ו. ולאחר שנתבאר שחלוק נדר בהתפסה מדין נדר בלא התפסה, דדין נדר בהתפסה הוי זה חלות דין בגוף החפץ והוי כמו חלות הקדש, משא"כ נדר בלא התפסה הוי זה רק דין איסורים, נראה לומר דכל מה שכתב הר"ן (שהובא לעיל) דשייך לאסור בנדר גם זריקת צרור, ואפי' שאין בו הנאה, זה רק בנדר שלא בהתפסה ולא בנדר בהתפסה, דרק נדר בלא התפסה דזה דין נדר של איסורים, בזה חידש הר"ן דיכול לאסור גם זריקת צרור, דבדין נדר של איסור יש בכוחו גם לפרט האיסור ולאסור גם זריקת צרור שאין בו הנאה, אבל בנדר בהתפסה יכול לאסור רק כמו האיסורים שיש במה שמתפס וא"כ יכול לאסור רק הנאה כמו בהקדש ולא שאר דברים.

ועפ"י מיושב מה שהערנו על הר"ן, דלמה לא נקט הר"ן שיש נפק"מ בין נדרים להקדש, לענין אם יכול לאסור גם זריקת צרור דבהקדש אינו אוסר, אבל בנדר יכול לאסור, דכיון דנתבאר דבנדר בהתפסה אינו יכול לאסור זריקת צרור וכל מה דיכול לאסור זריקת צרור הוא רק בנדר שלא בהתפסה, ולכך לא כתב הר"ן

סימן מא

לכבוד ידידי הרב הגאון מ' משה נ"י חאשקין

→ על דבר שאלת ידידי בקבלת השו"ב, הנה בתחילה נדון אם יש בזה דין נדר. דהנה נדר בעי שיותפס החפץ ולא שייך נדר על דבר שאין בו התפסה (נדרים יג, ב). אמנם אם נימא דהוא נדר ע"כ היינו שאסר כל הבהמות שלא לשחטם, דגם בזה שייך נדר כמו שכתב הר"ן בנדרים טז, ב (ד"ה אלא) בשם בעלי התוס' להכריח מסוגית הש"ס שם גבי שלא אשב בסוכה דגם בזריקת צורו שייך נדר שאסר החפץ לזרקו, אמנם התוס' בר"ה כח, א (ד"ה המודר) לא סבירא להו כן, דשם כתבו דלזה אסור בשיבת סוכה כשאומר קונם שלא אשב בסוכה משום דמכל מקום הוא נהנה בשיבת סוכה. וביאור דבריהם הוא דבאמת אין מקום לאסור בנדר בדבר שאין בו הנאה כלל, דמה התפסה יש בזה, הרי גם בהקדש אין איסור כי אם בהנאה, ויותר מהקדש לא נוכל לאסור בנדר (עיין ר"ן נדרים ב, א), רק דבזה יש הנאה בשיבת סוכה. והא דמקשה שם (נדרים טז, ב) גבי שבועה שלא אהנה דהא מצות לאו ליהנות ניתנו, היינו דאם היתה זקבלה רק על ההנאה א"כ כל שמכוין למצוה ולא להנאה מותר, כמו שכתב הרשב"א (נדרים טו, ב) דלזה מצות לאו ליהנות ניתנו אף בדבר שיש בו הנאה, משא"כ בהקדש דשם אין עיקר האיסור בשביל ההנאה כי אם בשביל השמוש, רק דהוא תנאי בדין השימוש דלא נקרא כן אלא רק בדבר שיש בו הנאה (עיין מעילה יח), דאם לא כן הוי מזיק, ובזה כל שיש בו הנאה אף שאינו מתכוין לזה מ"מ מזיק לא הוה כבר.

ולזה בכל איסור הנאה כתב הר"ן בגי'ג (דף לב, א מדפי הרי"ף) גבי בת תיהא, דכל שלא כיון להנאה מותר, דעיקר איסורם הוא בשביל הנאה, ובהקדש אמרו בפסחים לג, א דמתעסק כה"ג חייב דהוי כמו באכילה דמתעסק חייב (סנהדרין סב, ב) ואף דגם שם בעי הנאה, אלא דהתם הגדר היינו דאינה אכילה בלא הנאה אבל העיקר הוא שיאכל אכילה כזאת שיש בה הנאה. ומעילה דבעי נהנה למדנו במעילה יח, ב מדין אכילת תרומה דכמו שם באכילה כן גם בקדשים כמו"ש שם, וזה שיטת התוס' בר"ה בקצרה. וא"כ לפי שיטה זו לא שייך נדר כי אם בדבר שיש בו הנאה במעשיו, ובזריקת

דבר האסור לישראל כשיש דבר המותר, ולרבנן כל שאסור אין בו דין הקרבה. והנה בכל מליקה אמרו (עיין מנחות ו, א וחולין קכ, א) דהותר מכללו, היינו דאיסור נבילה הותרה לגבי כהנים, ובשביל זה לא נפסלה ג"כ לגבוה, וא"כ כאן שמביא חטאת העוף מדרבנן, דמדרבנן ל"ש היתר באיסור הנבילה, שוב אין ראוי כלל להקריב [קרבן] כזה שיש עליו איסור נבילה. ורק רבי לטעמיה דכל הפסול הוא בשביל שמביא מהאסור [ולא מההיתר], וזה הרי לא שייך כאן דאין דבר אחר [להביא], ורק בספק חטאת העוף דבאמת אם היא חטאת העוף היא נאכלת, לא איכפת לן מצד ממשקה ישראל.

ומ"ש על מ"ש באופן הג' [לפי שיטת ר"ש בתוס' חולין (כח, ב ד"ה לפי) דבשחט מע"מ הוי ס' וא"כ בחולין שנשחטו בעזרה כבר נאסר דהוי ס"ס במקום חזקת חיוב, ולענין חיוב דו"ה חייב רק ברוב גמור וא"כ במיעוט אחרון הרי לאו דמריה קטבח. ושאל ע"ז כי הרי מה דאסרינן במחצה הוא לא מצד מחצה כ"א משום שמא הוא רוב והחזקה מכריעה דהוא רוב, ואם נתפוס דהוא רוב א"כ שוב חייב גם בדו"ה ואם לא משום רוב גם חוב"ע לא הוין, הנה אבאר לו מעט, דזה בודאי דלענין לאו דמריה קטבח כל שאסור מ"מ שוב הוי כודאי אינו שלו, דלענין אינו שלו מה לנו אם אסור מספק וכן גם אם מדרבנן כמו"ש, וכיון דמחצה על מחצה אמרתי דאסור מספקו מ"מ בחיוב דו"ה אינו מתחייב עד שנדע, א"כ בעת שבאמת גומר כבר אינו שלו ומ"מ כבר נאסר מספק.

ומה שנסתפק אם שייך חזקת איסור כיון דאם נתקלקל איגלאי מילתא למפרע דאין כאן איסור, ידידי ס"ל דכל חזקה ל"ש כי אם כשמתייר האיסור מכאן ולהבא. אמנם באמת כל שעתה נעקר למפרע שייך ג"כ חזקה כמו"ש ביבמות פח, א [בע"א מעיד דאיתשיל מריה] דהוי איתחזיק איסורא והרי שאלה עוקר את הנדר למפרע (כתובות עד, ב), אלא כיון שדין הוא... שהחכם עוקר הנדר למפרע מקרי שפיר חזקה... ורק לנו הוא ספק בטעות אם חל הנדר דאין זה בגדר עבירה. וזהו דעת הרשב"א בתשובתו (ח"א סימן תתקע"ב הובא בב"י חו"מ סימן כ"ט מחודש י"ג) בתנאי משום דתנאי רק אח"כ כשנתבטל נעקר דהא יכול לבטל קודם ולהתקיים בלי התנאי, והארכתי בזה במק"א ואכ"מ.

רק שם דאס הוא נזכר למה הוא נודר. אבל כאן שהוא אנוס לא שייך לומר למה הוא נודר והוי כמו בגט דמהני ביטול מקודם אף בנזכר כמבואר ברמב"ם פ"ו מגירושין הי"ט...

צורר אין כאן נדר. וטעם מחלוקתם תלוי בשתי השיטות, אם עיקר נדר הוא התפסה בקרבן ובלא התפסה מהני רק מדין ידות נדרים, ולהכי כל דבהקדש אין כאן איסור אינו איסור גם בנדר, ושיטה אחרת יש בר"ן (נדרים ב, א) דגם בלא התפסה הוי עיקר נדר ולזה הכל אסור, והרבה יש לדבר מזה ואכ"מ.

סימן מב

ע"ד הפקר בשביעית

יום ד' י"א טבת תרע"א.

לידידי הרב הג' סופ"ה וכו' מוהר"ר אברהם כ"ח הגאבד"ק ואשקי

אשר שאל ידידי על דבר מי שהפקיר את שדהו אם נוהג בו דין שביעית, משום שפשוט לו דבשל נכרי אינו נוהג. ובשל הקדש נוהג כמבואר בירושלמי פ"ז דפאה ה"ז, ולזה שאל איך הדין בהפקר. הנה אנכי בעניי לא ידעתי המקור לזה דבשל נכרי אינו נוהג בו קדושת שביעית, דמה שנאמר (ויקרא כה, ו) והיתה שבת הארץ לכם, לא קאי למעוטי לכם ולא שהוא של נכרים, כי אם כמו שדרשו בתורת כהנים פ' בהר לכם ולא לעכו"ם שאין להם דין בשביעית לזכות. וכן הוא הלשון בתו"כ: "לכם ולא לאחרים לאכלה ולא להביא ממנה מנחות", וכמו שבסוף דבריהם הכוונה ששביעית לא נתנה לזה, כן נמי ברישא. ומה שאמרו אח"כ ולשכירך ולתושבך מן העכו"ם, היינו שבזה הותרה גם לעכו"ם אם הוא שכיר ותושב של ישראל ולא כתרומה. וכן אמרו שם עמך לרבות את האכסנאי דכל שהוא אכסנאי אצלו מותר, אבל בלא"ה אסור להאכיל לעכו"ם.

וראיתי כעת בהתורה והמצוה (למלבי"ם) על הפסוק לכם לאכלה שפירש בתחלה דקאי לאסור לנכרי כפשטן של הדברים ואח"כ כתב שיש לפרש שבנכרי אינו נוהג שביעית, ומזה נמצא מקור לדברי הרמב"ם (פ"ד הכ"ט מה' שמיטה) שהרעישו עליו המבי"ט ומהרי"ט, והרמב"ם לא רצה לפרש שאסור להאכילם לעכו"ם דיסתור מש"כ אח"כ ולשכירך ולתושבך מן העכו"ם. ובאמת מדברי הרמב"ם בהל' שביעית פ"ה הי"ג. סתירה מפורשת לדבריו שכתב, אין מאכילין אותו לעכו"ם ואם הוא שכיר שנה או חודש מותר, הרי שהרמב"ם בעצמו מפרש כן דברי התו"כ, דביאור שבת הארץ הוא שכל מה

עוד יש חסרון כאן בנדר דהיה בכתב ובנדר בעינן שיהא בפה (עיין שבועות כו, ב ורמב"ם ה' נדרים פ"ב ה"ב) וכתיבה לאו כדבור דמי. הן אמנם דהרב בעל אורים ותומים (סימן צ"ו ס"ה) תלי לה במה דנחלקו רש"י ור"ת בעדות בכתב (עי' תוס' ב"ב ריש דף מ, א) ולר"ת כמו דשם לא מהני רק באילם כן גם כאן. אמנם באמת לא מסתבר הדבר לתלות בזה, דאם נאמר כן מה מקום לומר דאילם שאני, בשלמא בעדות שייך לומר דלא נקרא עד כל שאינו ראוי לקיים לבוא לפני ב"ד ולהגיד בפיו, והוי כמו כבלילה במנחה דבעינן ראוי לבלילה (מנחות קג, ב) אבל בשבועה אם יש בזה חלות הדבר, מה לנו אם ראוי הוא, וע"כ דכמו דלא מהני מחשבה משום דכתיב לבטא בשפתים (שבועות כו, ב) כן נמי לא מהני בכתיבה, דמ"מ שפתים אין כאן. והארכתי בזה במקו"א להכריח דשבועה ונדר לא שייך בכתב. ומה דמצינו בעזרא דקבלו עליהם על החתון (עיין נחמיה פ"י) היינו שהיה קבלה לדבר מצוה דהוא דין אחר, מדין הצדקה או מקבלת איסורים על עצמם וזה שייך גם במחשבה ובכתב, אבל בנדרים היתר אין לנו שום דין בכתב, ולזה כאן שלא הוציא בפיו אין לנו איסור. וכאן לא שייך לומר גם כן דהוי קבלה לדבר מצוה דהוי גרר של מצוה, דזה הרי לא נעשה לשם קבלת מצוה אלא נעשה רק לטובת חברו.

אמנם אף שכן מסתבר להלכה, מ"מ למעשה אין אנו מורין להקל בשבועה בכתב ובעי התרה. וכאן בודאי מועיל התרה אף דבנדר לדעת חברו אין מתירין (נדרים סה, א ועיין רמב"ם ה' שבועות פ"ו ה"ז), אבל כאן שעתה אין זה עוד לטובתו ככה"ג בודאי מועיל התרה כיוון דנסתלק מה שנוגע לחברו.

כן גם המסירת מודעה שמסר מועילה, שדין גמור הוא בנדרים לבטל מתחילה את נדרו כמבואר בנדרים כג, ב. ואף דשם אמרו רק בשוכח, מ"מ זה